

Domoljub

V Ljubljani 25. avgusta 1943

56 - Štev. 32

Jagnedi v poletni pokrajini

Ko kuješ svoj značaj

Nočem!

Vsa umetnost krepostnega življenja je v tem, da v pravem trenutku rečeš: »Hočem storiti to in ono dobro delo!« ter da v pravem hipu rečeš: »Nočem storiti tega ali onega slabega dejanja!« Zmerom si moraš biti v svesti, kaj je dobro in kaj je slabo, kaj je z božjimi postavami v skladu, kaj pa v opreki.

Kajpada se zgodi, da se zoper tvoje boljše prepričanje v tebi dviga glas, ki ti šepeta, da stori kaj, kar se ti zdi napačno. To je delo skušnjavca, ki tako rad skuša človekovo srce. Saj veš, da smo vsi ljudje po izvirnem grehu bolj k slabemu nagnjeni in da bi slabo delali, ko bi se ne držali božjih postav.

Vedi pa, da je tisti večni skušnjavec zvit kakor ovnov rog. Njegova zvižčnost je pogubila že mnogo sicer dobrih ljudi. Le poglejmo malce okoli sebe, pa bomo videli, kako plemeniti in lepa gesla trobi ljudem v ušesa, da bi jih premamili. Včasih je kovaril z besedami: »napredek in osvoboditev«. Dandanes pa govori o »svobodi in osvobojenju«, da bi več ljudi spravil na svojo stran. No, Bogu bodi položeno, da z večino izmed svojih sedanjih privrženecv ni imel kaj posebno trdega dela. Ti si radi šli za njim, ker jim je obetal užitke, po katerih je njihovo srce hrepenelo. Bili pa so tudi taki med njegovimi sedanjimi privrženeci, ki bi se bili odločno ustavljali skušnjavcu, ko bi bil k njim prišel z odkrito besedo. Zato jih je omamila »svoboda«, nakar so mu verjeli in šli za njim. Hudič rad porabi za svoje namene tudi človekovo ahotnost in neumnost. Vedi namreč, da tudi solani ljudje niso cepljeni zoper bolezen, ki se imenuje neumnost, če zmerom nimajo pred seboj jasno začetanih božjih postav.

Ko torej skušnjavec prihaja, da bi te premamila s tako ali drugačno obljubo, odločno povej »Nočem!« Naj te nikar ne motijo sijajne obljube, ki ti jih daje. Skušnjavec je zvit vojskovodja.

Med prvo svetovno vojno so si ob reki Seret stali nasproti Avstriji in Rusi. Avstriji bi bili radi zasedli rupe postojanke, pa niso mogli čez reko, ker so na drugi strani Rusi imeli nakopičene močne topove. Avstriji pa niso vedeli, kje ruski topovi stojijo in jim niso mogli do živoga. Zato so se Avstriji poslužili zvižave: Napravili so več sto kadi in sodov ter jih do polovice napolnili z ilovico, da so trdno plavali. Nato so v tisto ilovico vtaknili goreče sveče ter v temni noči vse skupaj spustili dol po vodi. Rusi na drugi strani reke so mislili, da tiste luči pomenijo Avstrijce, kateri prihajajo na njihov breg v napad. Zato so začeli iz vseh topov streljati na tiste prazne sode. S tem pa so izdali svoje postojanke, nakar so jih Avstriji lahko uničili.

Tako bo skušnjavec uničil lahko tudi tebe in tvoj dober sklep, če ne boš previden in če boš vsako stvar, ki se svetli ali blešči, imel za resnično luč.

Tvoje orožje v tem boju naj bo križ, molitev, zakramenti. Zlasti pa misli na svoj končni namen. Papež Inocenc IX. je nekega dne nekomu, ki ga je obiskal, pokazal majhno skrinjico, v kateri se je zdelo, da so spravljene dragocenosti. V resnici pa je bila tam notri le majhna krsta in papežev kipec, ki je pred krsto klečal. »Kadar koli sem v zadregi, kaj naj storim in me ima skušnjava, da bi se zoper pravičnost pregrešil, odprem tole skrinjico in pravim: 'Zdaj pa tako stori, kakor bi želel, da bi bil storil, ko boš v krsti težal!«

Pojdi in tudi ti tako stori! Preden kaj storiš, pomisli, kako boš o svojem dejanju mislil takrat, ko boš stal pred večnim Sodnikom!

Vojni dogodki preteklega tedna

Huda bitka za Sicilijo končana

Italijansko vojno poročilo št. 1178 od 16. t. m. sporoča, da so italijansko-nemške čete tudi včeraj, opre na Peloritanske gore, z zavlačevalnimi manevri ovirale sovražnikovo napredovanje. — Okoli Mesinske ožine so italijanski hrabri letalci zbili 8 sovražnih letal. — Italijanska torpedna letala so iz sovražne spremeljave potopila dva parnika z 12.000 tonami. — Nemška letala pa so poškodovala dva sovražna parnika z 9000 tonami. Italijanska letala so napadla pristanišče Bizerto. — Italijanski torpedni čolni so včeraj potopili eno sovražno križarko. — Ob napadih sovražnih letal na italijanska mesta je bilo zbitih 8 sovražnih letal.

Italijansko vojno poročilo št. 1179 od 17. t. m. naglašja, da so italijansko-nemške čete včeraj trdnice branile svoje postojanke pred Mesino. V sirakuski luki so italijanska letala zažgala 2 parnika, pred tuniško obalo pa je bil zadet velik parnik. — Med sovražnimi letalskimi napadi na italijanska mesta in ladijske spremeljave je sovražnik izgubil 28 letal.

Italijansko vojno poročilo št. 1180 od 18. t. m. navaja, da je včeraj bila končana huda borba, ki so jo italijansko-nemške čete skozi 40 dni bile soper preveliko premoč angleško-ameriških suhozemskih, pomorskih in zračnih sil. Zadnji oddelki obeh zaščitnic so zapustili skrajno severno-zahodno točko siciliskega otoka ter dosegli kalabrijsko obalo, kamor so že poprej spravili ranjene, druge čete in velik del vojnega gradiva. V pristanišču Sirakuze je bil od italijanskih letal zažgan sovražni parnik. Italijanska torpedna letala so v severni Afriki zadela sovražno križarko in parnik, ki sta oba potopljena, en parnik pa je poškodovan. Sovražnik je izgubil 6 letal.

Italijansko vojno poročilo št. 1181 od 19. t. m. naglašja pomembno delo, ki so ga med junjskimi boji na Siciliji opravile enote italijanske vojne mornarice. — Nemška letala so v Bizerti potopila en parnik, poškodovala pa 25 ladij. Sovražnik je izgubil 7 letal.

Italijansko vojno poročilo št. 1182 od 20. t. m. pripoveduje, da so nemški bombniki v Bizerti zadeli 11 velikih ladij. Med sovražnim bombardiranjem italijanskih mest je sovražnik izgubil vsega skupaj 49 letal.

Silni boji na vzhodu

Nemško uradno poročilo od 16. avgusta pripoveduje, da so se ponesrečili vsi sovražni napadi pri Kubanju in Bjelgorodu, da pa je pri Orlu sovražni pritisk popustil. Pač pa so bili hudi napadi pri Vjazmi, Bjelju in južno od Ladoškega jezera, ki pa so vsi spodleteli. Sovražnik je povsod imel strahovite izgube.

Nemško uradno poročilo od 17. avgusta navaja, da so ob Miusu in Doncu bili onemogočeni sovražni predorni poskusi, pri čemer je sovražnik

Za zmago ne potrebujemo več drugega ozemlja

Dr. Göttsche je napisal za »Völkischer Beobachter« članek, kjer štamo tudi sledeče: V naprotju a sovražnikovim mnenjem nismo razočarani nad potekom bojev na vzhodu. Res je obratno. Imamo mnogo vzrokov za popolno zadoščenje, kajti navzile nešteti prizadevanjem in strahotnim žrtvam Sovjeti niti malo niso mogli spremeniti strateškega položaja. Se nadalje še borimo na bojiščih, stotine in tisoče kilometrov oddaljenih od nemškega ozemlja in imamo tudi načrte, kako odločilni žanili za zmago. Ni manj značilnega pomena ni prevladujoč političen nagib v Londonu, Washingtonu in Moskvi — piše dr. Göttsche — zajedljivo pripominjajo, da letos sovražniki nismo mogli iztrgati niti pedi zemlje. Naš odgovor je zelo preprost. Za zmago ne potrebujemo več drugega ozemlja. Zadošča nam držati vojaške postojanke, ki jih imamo. Nemško ljudstvo ne veruje v nenadne čudeže. Veruje le v moč svojih vojakov, v uspešnost svojega obrambnega in napadalnega orožja ter v vojaški velem svojega voditelja.

imel hude izgube. Krajevni napadi pri Bjelgorodu so bili odbiti. Tudi pri Orlu je sovražnik manj napadal, zato pa so bili hujši boji pri Vjazmi, kjer je napad spodletel ter je sovražnik samo tukaj izgubil 283 tankov. — Dne 15. in 16. avgusta je bilo uničenih 110 sovražnih letal.

Nemško uradno poročilo od 18. avgusta govori o hudih bojih pri Izjumu, kjer so se spet ponesrečili vsi sovražni napadi. Prav tako so se ponesrečili sovražnikovi napadi pri Bjelgorodu in Vjazmi. V teh bojih je bilo uničenih 317 sovražnih oklepnikov.

Nemško uradno poročilo od 19. avgusta govori, da so nemške in romunske čete v peti obrambni bitki pri Kubanju, ki je trajala od dne 16. julija do 12. avgusta uničile 17 sovražnih pehotnih divizij, dve tankovski brigadi in tri tankovske polke. — Pri Kujbiševu je sovražnik znova začel napadati. Pri Izjumu je sovražnik poskušal predreti nemške črte, pa je bil odbit. — Pri Bjelgorodu je sovražnik izgubil nad 100 tankov.

Nemško uradno poročilo od 20. avgusta pove, da so nemške čete v hudih bojih pri Izjumu napravile drzne protinapade ter uničile dva sovjetska bataljona. Pri Bjelgorodu bitka traja dalje, pri čemer so sovražniki včeraj izgubili 486 tankov in 81 letal.

Novo orožje ameriške policije

Ameriški policisti so nedavno dobili v roke poleg revolverja in sablje tudi — laso. Laso je nekak vrh z zanjko, a pomočjo katere spretni metalci lahko razorožijo in zvežejo človeka na daljavo do 100 metrov in še več. Laso je odšel dobro služil v ameriških prerijah za lovenje divjih konjev. Za spretno metanje je treba seveda dobre vešbe in odsejal se bodo ameriški policisti v posebnih tečajih vežbali v tej indijanski umetnosti.

Dojenček zadel dobitke

Neobičajna sreča se je nasmešnila delavcu Marcelu Vaugardu iz Marseillea. Nekoliko ur potem, ko mu je žena povila zdravega dečka, je dobila srečka, ki jo je bil stric podaril malemu nečaku. 75 tisoč frankov. Stric je poskušal dar razveljaviti, pa se mu ni obneslo.

Meje prvega nemškega cesarstva

Casopis »Das schwarze Korps« je prinesel avoj čne zemljevid, na katerem so bile označene meje prvega nemškega cesarstva v letih 1250 do 1400. Takrat so bile v nemške državne meje vključene vse baltičke države, Poljska, Šlezija, Češka in Moravska.

Ceste iz sirupa

Indijski kemiki so znašli nenavaden način, za utrjevanje podeželskih cest. Ta način ni le aenavuden, marveč za indijo tudi cenen. Na cesto namreč razlijejo sladkega sirupa, ki ne zostaja nič za najboljšim asfaltom. Kakor poroča indijski trgovinski oddelek, so indijski znanstveniki indijskega zavoda za tehnologijo sladkorja iznašli, da je najbolje utrjevati ceste a sirupom, ki ga poprej dobro premešajo a kastranom, asfaltom in raznimi kisljinami. Ko je sladki sirup a temu snovmi dobro zmešan, ga polijejo čez ceste. Ko ga razlijejo, je še tekoč. Kmalu pa se na cesti strdi in se ne zmeha več, najsi tudi bi sonce še tako vroče pripekalo na cestno gladino. Zato je glede tega še celo precej boljji kakor pa asfalt, ki se zmeha, če je na cesti prevroče.

Niklasta gora

Na Fimekem leži gora Kaulatunturi, ki je vsa iz nikla. Strokovnjaki cenijo njeno rudo na 3 do 4 milijone ton. Koncesijo za pridobivanje rude si je pridobila neka kanadska družba, ki je zgradila 27 km dolgo avtomobilsko cesto, po kateri prevaža rudo do železniške proge. Nikel kopljejo v tej gori z vrha navzdol in ga čistijo v bližnji gore, kjer so postavili veliko električno centralo. Po začasnih računih bo nikla za 25 let, če bo pri izkopavanju zaposlenih vsaj 800 delavcev.

KRATKE z vsega sveta

Zaradi silovite vročine je prišlo do hude eksplozije v španski smodnišnici Puente Genil.

Na uradni obisk v Turčiji je povabila nekaj angleških častnikov turška vlada.

Najmanj 8500 milijonov raznovrstnih cigar je izdala v 70 letih ljubljanska tobačna tovarna.

Ker primanjkuje premoga, so železniški promet v Južni Afriki od 12. avgusta naprej močno omejili.

Angleške oblasti so obvestile iraško vlado, da bodo tretjo žetev zaplenile za potrebo zavezniške vojske.

Umrli je bivši načelnik francoskega letalskega glavnega stana 63 letni Picard.

Roosevelt in Churchill sta se sešla v Kanadi; Stalina ni bilo.

V borbah pri Orlu in Bjelgorodu sta padla sovjetska generala Apanasenko in Gunjan.

V okrožju Almora je umrl na gladovni stavki eden izmed protiangelskih indijskih voditeljev Savati.

10.000 ciganskih godbenikov je na Madžarskem; zdaj so se organizirali.

Dragocene kanadske topole bodo zasadili ob lizivu Donave v Črno morje.

Bombnik je padel na tovarni vlak pri Ventoweru v Ameriki; pri tem je 26 tovarnih vagonov z živili požar popolnoma uničil.

Nekaj nad sto nemških knjig so leta 1942 v Italiji prevedli v italijansko.

12.000 železnih žrvet je zahteval nedavni izbruh mehiškega ognjenika Parakuitina.

Do 48% vseh dvo- do osemstopenjskih stanovanj v madžarski Budimpešti imajo Judje.

Pri letalskih bojih na Tihem oceanu sta padla ameriška generala Walker in Ramilly.

6000 ha zemlje v zasodeni Macedoniji so razdelile bolgarske oblasti ubožnim kmetom.

Pred kratkim je minulo 390 let, odkar je tlakomer (barometer) izumil Italijan Evangelist Torricelli.

Za pegavcem se je sedaj pojavila v turškem Carigradu epidemija črnih koz.

Nemški levi in protiletalsko toplotstvo so uničili v juliju nad 3000 sovjetskih letal.

Novi državni predsednik Paragvaja general Ignacio Morinigo je prevzel svoje poše.

Na vseučilišču v Tokiju so ustanovili velik raziskovalni zavod z oddelki za deset arijskih jezikov.

Dne 6. avgusta je minilo 50 let, odkar so v Grčiji odprli 6343 metrov dolg in 25 metrov širok Korintski prekop.

Pri pridobivanju cepiva proti pegavcu se je nedavno zastopil in podlegel turški vojaški zdravnik dr. Mehmed Tuna.

Pemborsko vojno želo, eno najsoodobnejših v Evropi, so odprli 16. avgusta v španskem Martinu.

42 stopinj toplote v senci je kazal te dni toplotomer v nekaterih krajih na Portugalskem.

Nenadoma je izginil majhen danski otok Burro v ožini Grandebert.

12 vagonov srebra za kovanje novcev je kupila romunska kovnica od Madžarske narodne banke.

Osemdesetletnico ustanovitve je slavila te dni »Matica Slovenska«, najpomembnejša slovaška kulturna organizacija.

MARTINA KRPA

dobe le tisti naročniki »Slovenčeve knjižnice«, ki imajo ali ki bodo poravnali naročnino za ves letnik »Slov. knjižnice«. Dotični, ki so naročeni le na pol letnika »Slovenčeve knjižnice« bodo dobili za nagrado drugo nagradno knjigo

„Trije bratje“

Naročnike »Slov. knjižnice« za deže opozarjamo, da čimprej poravnajo naročnino, ako žele dobiti

„Martina Krpana“

Za nenaročnike bo »Martina Krpan« v prodaji že nekaj tednov in sicer toliko izvodov, kolikor jih bo še ostalo. Prvenstvo pa smo dolžni postreči naročnike

Ali ste se že naročili na „SLOVENČEV KOLEDAR“
Storite to takoj pri župnem uradu ali pri našem zastopniku v vašem kraju!

Obletnica komunističnih žrtev

† Lojze, France in Stanko Gričar

Stanko

Dne 10. junija je minilo leto dni, odkar so bili iz svojih domov nasilno odpeljani trije bratje Gričarjevi, prve partizanske žrtve iz St. Ruperta. Odločno so se postavili v bran proti vsakemu komunistično-partizanskemu delovanju in niso na noben način hoteli sodelovati z domačimi »vaškimi zaščitniki«, kajti bili so zgledni katoli. možje in očetje. To sta bila edina vzroka, da so morali pasti in žrtvovati svoja mlada življenja. Njihovi »navaščani in »prijatelji« (vaški zaščitniki) so sestavili pismo ovadbo proti Gričarjem, s katero so štirje sopodpisani zaščitniki zahtevali njih smrt.

Vodstvo partizanskih tolč, ki si je prisvojilo pravico soditi nad življenjem in smrtjo ljudstva in posameznika, je moralo ugoditi tej zahtevi, da ne bi izgubili zaupanja »vaške zaščite«, čeprav jih v obsodbi niso mogli dolžiti ničesar. Zato je poslalo večjo skupino partizanov in ti so sredi mirne noči vdrli najprej v hišo posestnika Lojzeta Gričarja in ga odpeljali v temno noč. Ko se je poslavljaj od žene, svojih malih treh otrok in bolne stare matere, je še dejal: »Delajte, kakor morete, jaz moram iti nedolžen v smrt.«

Lojze

France

Nato so partizani odšli v sosednjo vas Hračevico, kjer sta imela vsak svoj skromni dom, ženo in otroke 35letni France, ki je bil po poklicu čevljar, in 31letni Stanko, ki je bil po poklicu mizar. Tudi ta dva so takoj zvezali, ju iztrgali iz kroga ljubečih družin, za kateri sta se trudila, da ju preživita in ju skupno z Lojzetom odpeljali v gozd pod Zalovce, občina Smarjeta. Tam so si morali takoj samil izkopati dve jami, nakar se je začelo dolgo zaslivanje in mučenje vse do dne 15. junija. Tega dne so jih končno zakopali.

Dolgo so ležali v neblagoslovljeni zemlji, končno jih je bilo mogoče dne 13. junija 1943 odkopati in položiti v blagoslovljeno zemljo na šentrupertskem pokopališču. Pogreb je bil veličasten, saj se ga je udeležila večina faranov in njihovih pravih prijateljev. Kakor na tisoče drugih nasilno umorjenih Slovencev, katerih kosti še trohijo po gozdovih, kažejo tudi trupla treh bratov Gričarjev znake mučenja. Francetu so odbili nos, brado in na eni strani zoba, Lojzetu so razbili lične kosti, a Stanku so s kolom razbili lobanjo. Po legi trupel v grobu se je dokazalo, da so jih zakopali še žive, kajti Lojze je z rokami objel pas nekega Tobiasa, a France je z nogami objel pas nekega Tobiasa, a katerim je bil zakopan.

Dragi Lojze, France in Stanko! Kakor je bilo vaše življenje polno trpljenja, je bila mučeniška tudi vaša smrt. Trdo ste se morali boriti v življenju za vsakdanji kruh in svoj obstoj, a kljub temu ste bili vedno vedri, čeprav vas je stiskala revščina. Že od rane mladosti ste radi zahajali v cerkev po tolažbo in pomoč, redno ste opravljali svoje verske dolžnosti, bili ste skratka najboljši krščanski možje in očetje, prežeti same dobrote za svoje žene in otročice in sedaj, ko bi vas nedolžni otročki najbolj potrebovali, ste morali mučeniško umreti.

† Lojze Cvelbar

Dne 21. aprila je padel, zadet od komunistične krogle 19 letni fant Lojze Cvelbar pod Gorjanci. Prijel je za puško, da brani vero, obvaruje dom, zaščiti starše. Vedel je, da se bori proti tistim, ki so slovenski raj spreminjali v pekel, saj je vedel, da se bori proti tistim, ki so poteptali križ in ga zamenjavali s hudičevim znamenjem. Hodil je mimo porušeni cerkvi, požgani vasi in še krepkeje prijel za puško. Pa so ga zahrbtno napadli komunistični razbojniki. In tedaj je omahnil. Brata, ki je pritekel, je še enkrat pogledal s svojimi plamenečimi očmi, nato se mu je zgrudil v naročje in utihnil za vedno.

Onemeli smo v grozi, žalostni, ker Te ne bomo več videli na tem svetu. Tem trdneje pa je naše prepričanje, da se bomo tako sešli v boljšem življenju pri Bogu. Kajti šel si v boj ne samo za narod, ampak tudi za Boga. V tej bolesti pa nas tolaži tudi zavest, da je bil s Tvojo smrtjo vžidan nov kamen v temelj, na katerem bo slonela naša bodočnost.

† France Jevnikar

Komunisti še vedno govorijo, da osvobajajo narod, vidimo pa, da osvobajajo samo najboljše Slovence, kateri nečesto verjeti lažem in propagandi. Kakor so jih osvobodili na tisoče z mukami in bolečinami, tako so tudi pri nas »osvobodili« enega najboljših fantov.

Dne 7. avgusta se je zgrudil zadet od partizanske krogle in izdihnil svojo blago dušo eden najboljših fantov, Franc Jevnikar, star 23 let. Med prvimi fanti, ki so organizirali protikomunistično borbo, je bil on. Nedavno so ga že partizani obkolili, bilo jih je takrat čez tisoč. Ker se je skril v neko hišo, ga niso mogli dobiti, zato so zažgali hišo. Bil je dva dni v goreči hiši in se potem 18. januarja 1943 srečno vrnil domov.

Zdaj ga je Bog poklical k sebi, da bo prejel plačilo. Vsa bližnja in daljna okolica se je zgrozila, ko je padel. Znal je ljubiti vero in narod in zato so ga odpravili, da jim ne bo v spotiko. Zelo rad je prihajal k sveti maši, če je le mogel, saj je bil še jutraj preden se je za vedno poslovil od nas, pri svetem obhajilu.

Molili bomo zanj, pa tudi on nas ne bo pozabil, predvsem pa ne svoje mame, očeta, bratov in sestre, ter bo prosil, da se bomo videli in si podali roke v nebeskem kraljestvu.

Domačim iskreno sožalje!

Izkoriščanje vetrov

Strokovnjaki razpravljajo o zanimivi zamisli angleškega učenjaka prof. Debenhama, ki pravi, da bi se dali stalni in stalni tok južnopolarnega zraka, ki vejejo z brzino nad 70 m na sekundo preko ledenih puščav Antarktide, izkoristiti za proizvodnjo energije. V njih smeri bi bilo treba zgraditi ogromne generatorje v potobi minov na veter. — Velikanska jeklena krila teh generatorjev, ki bi se vrtele v tokih polarnega zraka, bi dajala dolet večjo energijo nego n. pr. 6000 ton vode, ki pada v Niagarskih slapovih vsako sekundo v globino. — S to energijo bi bilo mogoče potleniti mejo civilizacije daleč v Antarktido in dvigniti s njo rudninske zaklade, ki jih tam elutijo.

Kaj je NOVEGA

Vse župne in duhovnijske urade

opozarjamo na devetdnevno spreobrnjenj zapeljancev in izgublencev. Devetdnevica se b začela s prvim petkom v mesecu septembru (dne 3. septembra). Navodila bodo v kratkem sledila.

V ponedeljek, 13. septembra pa naj bi se pri vseh cerkvah Ljubljanske škofije darovale pete črne maše za duše tistih, ki so bili pomorjeni kot žrtvi brezbožne nekrščanske miselnosti.

Škofijski pripravljalni odbor petih prvih sobot v Ljubljani.

Ljudsko petje pri zlatomašniškem jubileju

Na praznik Vnebovzvetja je daroval v šentjakobski župni cerkvi zlato mašo g. častni kanonik dr. Gregorij Pečjak. Slovesnost je bila skromna, pa ravno zaradi tega lepa, prisrčna. Okrog zlatomašnika se je pred oltarjem zbral krog uglednih duhovnikov, obširno cerkev so napolnili verniki do zadnjega kotička. Posebno pozornost je vzbujala večstoglavna množica jubilaritovih nekdanih učencev: vseučilišnih profesorjev, visokih uradnikov, vojakov, zdravnikov, inženirjev itd., ki so s udeležbo pri zlati maši hoteli ponovno dokazati veliko spoštovanje in hvaležnost svojemu nekdaniemu vzgojitelju. Med mašo je vsa množica mogočno prepevala cerkvene pesmi, zlasti Marijine, katere ad je zlatomašnik sam izbral in katere je vsako pri vstopu poleg lepe spominske podobice dobil tiskane v roke. Gospodu zlatomašniku smo prijatelji cerkvenega ljudskega petja globoko hvaležni, da je tudi ob važnem jubileju postavil s svojo voljo ravno ljudsko petje na tako izvršeno mesto. V dobri uri je bila slovesnost končana. Namesto slavnostnega košila je zlatomašnik poklonil znatnejšo vsoto za podporo revežem.

Nova maša v Cerknici

Dne 15. avgusta smo imeli v Cerknici novo mašo. Tako lepe in prisrčne slovesnosti v Cerknici še dolgo ni bilo. Vsi smo se pripravljali na tako lep in velik praznik. Župno cerkev smo okrasili, da je kot ozaljšana nevesta sprejela gospoda novomašnika. V lepih pozdravnih govorih ga je naša mladina sprejela v svojo sredo. Fantje so mu sli nasproti na konjih v narodnih nošah in tudi pred župno cerkvijo so ga čakala dekleta in žene v narodnih nošah. Na praznik Marijinega Vnebovzvetja se je vsa slovesnost začela ob četrtnajstj Cerkniški višješolci so pozdravili g. novomašnika v lepi zborni deklaraciji, ki je prav primerna sedanjim časom. Med pozdravom so mu v znak ljubezni poklonili lep novomašni križ v spomin. Ko so prišli pred lepo ozaljšani veliki oltar Matere božje, je stopil na prižnico pred g. dr. Al. Tomc. V lepem, ganljivem govoru je ljudstvu pokazal duhovnika s oblastjo, ki mu je dana od Boga in s velikim poslanstvom, ki je poverjeno duhovniku kot sredniku med Bogom in človeštvom. Poudaril je, da so slovenski duhovniki sinovi kmečkih staršev, kateri so z žuljavimi rokami in trpljenjem pomagali, da so mogli njihovi sinovi postati duhovniki. Slovenski duhovniki so bili vedno spoštovani od svojega ljudstva in tudi danes vsi dobri Slovenci spoštujejo svoje duhovnike. Bog ne bo zapustil našega ljudstva, dokler bomo ljubili in poslušali duhovnike, ki so pastirji naših duš. Nato je bila slovesna nova maša, pri kateri je pel polnoštevilni mešani pevski zbor pod vodstvom g. Košnika. Cerknico in rojstvo vs. g. novomašnika — Martinjak — so fantje okrasili z lepimi visokimi mlaji. Slovesnost nove maše v Cerknici je bila tako lepa in prisrčna, da bo ostala Cerknici in vsej okolici v najlepšem spominu.

d Na pobudo škofa dr. Gregorija Rožmana so se posvetili Marijitemu Srcu v nedeljo, dne 22. avgusta tudi bolniki.

d Pol stoletja že deluje v Družbi Jezusovi vzorni slovenski redovnik o. Ludvik Dostal. Zelimo g. jubilaru v svetem poklicu še mnogo srečnih let!

d Portugalski poslanik v Vatikanu je po številnih razgovorih s kardinalom državnim tajnikom zapustil Rim in odpotoval v Lizbono, kjer bo ostal okrog 14 dni.

d Trgovci, ki prodajajo na drobno, je pristojna oblast dovolila pri prodaji žolčih in pisarniških potrebščin namesto sedaj odobrenega 30% pribitka — 50% pribitek.

d Med begunci. »Stampa serac« javlja iz Berna, da je odstopila jugoslovanska begunska vlada pod Trifunovičevim predsedstvom. Vlada je odstopila, ker ni bilo mogoče odpraviti nesoglasij med Srbi in Hrvati pri čisto teoretičnih razpravljanih o bodoči obliki države in o vplivu, ki naj bi ga vsak narod imel. »Gazzettino« pa poroča iz Stockholma, da je kralj naročil sestavo nove vlade Srbu Božidar Purifu. Purif je nekaj let zastopal Jugoslavijo v Parizu in Ženevi.

d Dolenjska letina. Krompir je lep in debel, prav tako je obilno obrodil fižol, kumare, buče in drugi poljski pridelek, ki pa, žal, tudi letos grede kaj v slabi nepoboljšljiv poljskim talovom. Lepo je obrodila tudi pšenica in kaj lepo se je po nekaterih predelih obnesla tudi italijanska pšenica. Tudi druga žita, kolikor so in kolikor se bodo požela, so dobro obrodila in po vaseh je še vedno dober sluhati pesem cepca: pika pok! Milni so zopet do vrha natrpani in meljejo skoraj noč in dan. Tudi grozdje kaže letos izredno lepo. Da bi Bog le s točo prizaneel.

d Šestdesetletnico svoje nove svete maše je obhajal 19. avgusta v zasebni kapeli Zavetša sv. Jožefa v Ljubljani bivši župnik in duhovni svetnik, lavantinski častni kanonik g. Valentin Mikuz. Naj bo g. jubilaru blagoslovljena jesen življenja!

d Velike povečane fotografije po vsaki sliki izdeluje lično in solidno FOTO BEM, Ljubljana, Wolfova 6.

d Letos smo imeli že dva lunina mrka, ki sta bila delna in vidna tudi v naših krajih. Prvi delni lunin mrk je bil 20. februarja, drugi pa 15. avgusta, na praznik Marijinega Vnebovzetja zvečer.

d Se en požar. V Sinji gorici so otroci pri igri nju zametili ogenj pod kozolcem, lasti Butolovega posestnika. Tu se je ogenj razširil tudi na gospodarsko poslopje in ga upelnil. Škoda je velika, ker je zgorelo vse žito v vrečah, seno in gospodarsko orodje.

d Odredbe pristojnih oblasti je priobčilo dnevno časopisje pod sledečimi naslovi: Razširjenje zakonskih predpisov o rodbinskih dokladah na Ljubljansko pokrajino.

d Prosvetno ministrstvo je ukinilo dotedanje obvezne šolske knjige, ki so dajale smernice za pouk v posameznih strokah. Dokler ne bo novih knjig, prepriča prosvetni minister učiteljem samim izbrati snovi ter se zanašati nanje, da bodo to snov izbirali po svoji najboljši vesti in odgovornosti.

NAROČITE SE

na slovensko poljudno znanstveno zbirko

»SVET«

ki bo začela izhajati s 1. septembrom t. l. Za naročnike bodo knjige le po 20 lir. Mesečno kude po ena knjiga. — V programu so naslednja izvirna in prirejena dela:

Denar — dr. Vladimir Murko.

Kako si pridobim prijateljev — Carnegia.

Ladje — po v. Loonu.

Egipt I in II del — dr. Valter Bohinec.

Mehanika vsakdanjega življenja — dr. Anton Kuhelj.

S premožem in rudami po svetu in zgodovini — po Semjonovu.

Sprehodi po aebe — spisal ravnatelj Pavel Knavar.

Slugi v stavbarstvu — univ. prof. dr. F. Stele.

923 m pod morsko gladino — po Beebu.

Cuda živalskega sveta — po R. H. Franceju.

Zgodbe matere zemlje — J. Hafner.

Cudezna drevesa — Marijan Juvan.

Slovenske starostvosti — dr. Fran Kotnik.

Naj vsakdanji kruh — po Semjonovu.

Knjige bodo bogato ilustrirane, tiskane na gledkem, satiniranem papirju. Na tejem papirju tiskane knjige bodo vezane v polplatno in bodo za naročnike po 35 lir. Naročnike sprejema »Ljudska knjigarna« in uprava »Sveta« v Kopitarjevi ul. 6. Tako poceni in tako izbranih knjig poljudnoznanstvene vsebine Slovenci se nismo imeli. Zato naj se vsakdo naroči na to našo novo knjižno zbirko.

d Ogenj je uničil šestokenski kozolec, last Cegljarje družine na Verdru. Zgorelo je nad 5000 kg sena, nekaj vreč ajde in precej orodja.

d 150 fantov in deklet se je letos prijavilo k sprejemnemu izpitu na novomeški gimnaziji. To je rekordno število, kakršnega še ni bilo na tej šoli in kakršnega tudi niso pričakovali. Sprejemne izpite je položilo le nekaj nad polovico prijavitelcev, ostali pa bodo polagali izpite, ki so nekoliko težji in zahtevnejši tudi več priprav, v jesenskem roku. Tako bodo brskone jeseni na novomeški gimnaziji kar štirje oddelki prvega razreda.

d Tramvajski voz je pahnil z vse silo na tla 40 letnega Stefana Družino, uradnika tehničnega oddelka Visekega komisarata v Ljubljani. Ponesrečeni je podlegel poškodbam.

d Papež ne bo zapustil Vatikana. Sveti oče Pij XII. o počitnicah ne pojde iz Vatikana, kakor že vse od začetka vojske ni hodil. Del gradu Castel Gandolfo, počitniškega bivališča papeževga, so dali rimskim redovnicam, katerim so bili samostani razbiti po letalskih napadih.

d Požar v novomeški okolici. Posestnika Franca Turka in N. Novaka v Bršljini v novomeški okolici je pred dnevi zadela huda nesreča. Po nesrečem naključju je nastal ogenj v gospodarskem poslopiju prvega posestnika ter zajel obe stavbi, ki sta zgoreli do tal. Sano posestnik Turk ima več kakor 120.000 lir škode. V poslopiju mu je zgorelo žito, krma in drugi pridelek. Novak trpi na škodi za okrog 80.000 lir.

d Početelke neizgode. V Višnji gori je padla a koleca in si zlomila levo nogo 19 letna posestnikova hčerka Ana Moharjeva. — V Krki je padla a skednja in si zlomila desno nogo Roza Blatnikova, petletna posestnikova hčerka. — Posestnikova hčerka Jožica Gredenova, stara 15 let, je v Radobovi vsaj padla a kozolca. Zlomila si je desno nogo. — Marica Pavlakovičeva, enoletna posestnikova hčerka, je v Vinici tako nesrečno padla po stopnicah, da je dobila hude poškodbe na glavi. — Pekov sin Mirko Rozman, star 12 let, je v Vidnu-Dobrepoljah padel z drevesa in si zlomil desno nogo.

d Za sodnega predstojnika v Kostanjevici je bil imenovan namesto umrlega dr. Fr. Lozarja dr. Franc Slabe.

d Kaj pa čebelarje? Strašno neurje a točo oni četrtlet je povzročilo našim čebelarjem mnogo sitnosti, skrbi in težav. Letos se čebelarji ne morejo v splošnem pohvaliti z dobro letino. Spomladanske deževje je čebele oviralo pri nabiranju medu. Dež je bil, ko je cvetela smreka, da niso mogle čebele v gozdove in tudi čebelarji niso mogli poslati čebel na pašo v krmeke gozdove. V začetku junija, ko je cvetel domači kostanj, spet dež in za čebele slabe prilike. Čebelarji vedo, da imajo čebele letos v panju kaj pičo hrano in so polagali največje upanje na cvetočo ajdo. Silna toča pa je po mnogih krajih, zlasti v Ljubljani in deloma tudi v okolici, pokončala in sklestila zgodnjo ajdo, ki je popolnoma uničena.

d Letina v novomeški okolici. Pšenica je lepo obrodila, prav tako drugo žito, pa tudi krompir, fižol in buče. V vinogradih kaže dobro. V okolici Kostanjevice je letina srednja. Sadja bo, razen nekaj jabolk, zelo malo. Vinogradom škoduje peronospora in sušenje grozdov.

d Za 70.000 lir raznih čevljev so odnesli ponoči neznan tatovi Natali Restivi, trgovcu a čevlji v Senovi.

d Otrok z 22 prsti se je rodil nekemu kmetovalcu v Brezicji. Na eni roki in eni nogi ima po šest prstov.

d V deset centimetrov globoki vodi utonila, 46 letna Roza Varnetella, nekje v Italiji, je dobila napad božjosti in je padla v posodo, v kateri ni bilo več kakor en decimeter vode. Ker ji ob napadu nihče ni pomagal, se je nesrečnica v vodi zadušila.

d Še nekaj nesreč. Neznani voznik je drvel skozi vas Zagradec. Pod voz je prišel na cesti igrajoči se fantek triletni Francek Polončič. Bil je hudo povožen. Voznik jo je odkuril in ga sedaj oblasti zasedujejo. Fantek je dobil hude poškodbe po životu ter so ga pripeljali v ljubljansko bolnišnico. — V Račni je pod voz padla 25 letna Angela Permetova; zlomila si je levo nogo in desno ključnico. — V Dobrunjah je konj brenil v obraz 11 letnega posestnikovega sina Mihaela Levičnika. Krava pa je sunila v desno nogo 15 letno posestnikovo hčerko Ano Černetovo. — V Velikih Lačah je padel in si zlomil levo roko 8 letni posestnikov sin France Znidaršič.

d Konj se je splašal 33 letnemu posestniku Francetu Zgoncu na ljubljanski Ižanski cesti. Omahnil je, padel pod voz in dobil hude notranje poškodbe.

NOVI GROBOVI

V Krškem je nenadoma umrl navdušen nogometaš 32 letni Tomaž Boncelj. — Na dan pred svojo osemdesetletnico je umrl v Mariboru šolski ravnatelj v p. Ludovik Koc. Bil je nad 50 let blagajnik rajfajznovke. — Na Lazi pri Borovnici je zapustila ta svet 74 letna Ivana Trček, roj. Kušar. — Na Jesenicah so pokopali Jožefa Stolarjevo, roj. Černič. — V Ambrusu je umrl nekdanji večletni župan Anton Vidmar. — V Štepanju vsaj je zaspa v Gospodu posestnika Marija Fine, vdova Mekine, roj. Rojina. — Na Vrhniki je umrl prokurist Hinko Leban. — V Ljubljani so odšli v večnost: Metka Hudovernik, 4 letni profesorjev sinček Dinko Savnik, 75 letni železničar v p. Jože Sinkovec, učitelj benec Gospodarske zadruge Jože Travnik, Albina Sosa roj. Lazar, Dragica Mrzlikar roj. Zivanovič, Vida Osepak, Franc Zavržnik, Jožica Klopčaver. Naj počiva v miru Preostale tolaži Bog!

Z Gorenjskega. V Podbrezjah je umrl 9. avgusta t. l. dolgoletni naročnik »Domoljuba«, častilec žalostne Matere božje starodavne božjepotne cerkve na Taboru dobro znani tamošnji cerkvenik in posestnik g. Ignacij Zupan, ki je nad 60 let zvesto opravljal svojo službo. Pogreb je bil 11. avgusta ob mnogoštevilni udeležbi podbrežskih župljanov. Pokopal ga je duhovnik iz Kranja, ki je v nagrobnem govoru poudaril zvestobo pokojnega v njegovi službi, njegovo krščansko prepričanje in ga priporočil častnemu, pobožnemu in hvaležnemu spominu navzočih, katerih veliki večini je bil rajni priča vseh pomenljivih dogodkov verskega življenja, od sv. krsta do življenjske zveze v zakramentu sv. zakona, in koliko njim, ki pričajo na božji njivi, priča, ko so prejeli zadnjo sv. popotnico in odšli v hišo večnosti. N. v m. p. l.

Okrog sosedov

a Dve leti. Dne 6. avgusta je minilo dve leti, odkar je Hitlerjeva mladina na Koroškem dobila naročilo, naj na Gorenjskem zgradi mladinsko organizacijo. To nalogo so poverili preizkušenim voditeljem Hitlerjeve mladine, ki so šli z veliko go-rečnostjo na delo.

a Mladine so zaposlili. V Celovcu so se že leto-tno pomlad vebali na tramvaju mladi sprevodniki in evrovodnice v uniformi Hitlerjeve mladine. Sedaj pa že redno opravljajo službo. Koroška mladina je sploh letošnje leto zelo zaposlena, zlasti pri spravljanju letine, v raznih obratih in pri družinah a številnimi otroki. Najmlajši pa morajo nabirati gohe, borovnice, jagode in zdravilne rastline.

a Jeseniški atlet Kilnar je dosegel na pokrajinskem prvenstvu v Solnogradu prvo mesto v teku na 400 m in drugo v suvanju krogle. Z uspehom sta tekmovala tudi Celjan Pieteršek in Mariborčan Guisnik.

a Temeljni kamen za novo zvonarno v Cupriji so blagoslovili 11. julija.

a Letopis rajnenburških trapistov. Iz Banja Luke je prišlo sporočilo o hudi nesreči, ki je zadela tamošnje slovenske trapiste v samostanu Marija Zvezda. V samostanu se je pojavil trebušni legar in zbolelo je enajst gospodov. Huda bolezen je zahtevala tudi dve smrtni žrtvi: o. Edmunda Bračuna iz Kozjane in o. Vencelava Polaka s Crnuš pri Ljubljani.

a Kamnina rakev iz 11. stoletja. Pod nadzor-atom oskrbnika sarajevskega državnega muzeja dr. Korošca so prišli v Sarajevu na tamošnjem starem pokopališču »Carinat« z izkopavanjem. Dolej so že odkopali dva rimska sarkofaga iz XI. ali XII. stoletja.

a Na ruskem bojišču je padel mlad brat trapistovega samostana Bergmana, doma od Sv. Lovrenca na Dravskem polju.

a Priznanje starim oficirjem. Veem hrvaškim oficirjem, ki so bili v prejšnji državi od 1. decembra 1918 do 10. aprila 1941 zaradi svojega hrvaškega mišljenja predčasno upokojeni, bo hrvaška vlada štela v pokojnino vsa ta leta, kakor da so jih prebili v državni službi, ter jim bo izplačala za vsa ta čas tudi pripadajoče prejemke.

a Vse novo letino maka je treba na Gorenjskem oddati pristojni oblasti za pridobivanje olja. Prepovedano je vsako kupčevanje, zamenjava ali podaritev.

a Veliko škodo detajo na Štajerskem poljske miši. V vsaki občini so izbrali nekaj oseb, ki po določenem načrtu zatirajo te velike škodljivce.

a Objave pod šiframi (tajnimi znamenji) so na Sp. Štajerskem prepovedane; prav tako ženitne ponudbe in ponudbe za dopisovanje s pomočjo oglasov.

Robinzonove ZGODBE

1. septembra 1651 sem plul proti Londonu. Zdi se mi, da so za nobena človeka nesrečno življenje nikdar ni tako zgodaj začelo in trajalo toliko časa.

Kakor hitro je ladja zapustila vode reke Humber, se je dvignil močan veter. Morje se je razburkalo in valovi so postajali vedno višji. Kakor besni so se dvigali proti ladji, ki se je nagibala zdaj na eno, zdaj na drugo stran, tako da na krovu ni bilo mogoče stati. Ker nisem do tedaj bil še nikdar na morju, si lahko mislite, kako sem se počutil. Tedaj sem začel premišljevati, kaj sem storil. Dejal sem si, da je to bila pravična kazen, ker sem zapustil dom in prekršil eno izmed najsvetejših dolžnosti. Spomnil sem se dobrih nasvetov staršev, očetovih ljubeznivih besed ter materinih prošenj in solza. Vest, ki mi se ni otopela, mi je očitala, da sem zavrgel dobre nauke in izdal svoje dolžnosti do Boga in do staršev!...

Vihar se je medtem vedno bolj razdivjal. Nebo je postalo temno, kakor da bi se znočilo. Morje pa je bilo vedno bolj razburkano. Nekaj dni pozneje pa sem ga videl še mnogo bolj viharnega. Tako že ta vihar se mi je zdel tako strašen, ker kaj takega si nisem nikdar niti misliti mogel. Ob vsakem penečem se valu, ki je bil velik kakor gora, sem trepetal v strahu, da me podre ali odnese s seboj. Vsakokrat ko se je ladja pogreznila, sem mislil, da se ne bo več dvignila. V tem strahu sem naredil mnogo dobrih sklepov, samo da bi se rešil. Obljubljal sem, če mi Bog pomaga, da zopet stopim na trdna tla, da se bočem takoj vrniti k staršem in nikdar več nočem sanjariti o potovanjih po morju, čeprav bi živel še tako dolgo. Tisočkrat raje bi bil notar kot pa mornar! Preizkušnja je bila prehud, preveč strašna, naravnost grozota!...

Li moji sklepi so bili zelo trdni toliko časa, dokler je trajala nevihta ali pa še malo dalje. Toda ko se je morje umirilo, sem se znova sprijaznil z življenjem pomorščakov in polagoma začel pozabljati svoje sklepe, čeprav se še nisem dobro počutil.

Čeprav sem se še slabo počutil, sem bil ponosen, da sem doživel vihar na morju. Kako srečen bi bil, ko bi mogel komu pripovedovati o tem svojem prvem doživljanju! Zavest, da sem ušel nevarnosti, me je navdajala z nenavadnim ugodjem.

Za mirnim dnem je prišel krasen večer. Ne morem popisati, kako krasno je nebo ob sončnem zatonu in ko je ponoč posejano z zvezdami. Niti primerjati ni mogoče tega s sončnimi zatonu na suhem in z omejenim nehom, ki ga je tam mogoče opazovati.

Zaspal sem pod zvezdnatim nebesnim svodom, na krovu ladje, zavil v plašč s kapuco, kakor star mornar. Spal sem mirno in sladko do zore.

Kako čudovit prizor sem videl tedaj! Medtem ko se je žareče sonce, navidezno večje kot navadno, dvigalo daleč tam na morju iz valov, se je morje zdela vse v plamenih in kakor da trepetala od veselja, ker se je rodilo novo jutro. Občudoval sem ta krasni pojav, ko me je nenadoma nekdo krepko prijel za ramo. Hitro sem se okrenil. Bil je moj prijatelj, ki me je vprašal z navihanim smehljajem:

»Kako ti je, Rob? Kako grdo si se držal včeraj, ko je nekoliko zavel veter!«

»Praviš, da je nekoliko zavel veter? Presneta reč! Zame je to bil pravi vihar.«

Prijatelj pa se je začel na glas smejati.

»O da je bil vihar? Kaj se ti sanja? S tako dobro ladjo in v morju brez čeri je bilo vse le igrača. Kako lepo smo plesali! Dragi Rob, vidi se, da si še mornar za sladke vode. Pojdi z menoj na malo žganega, da si popraviš želodec in si spraviš glavo na pravo mesto. Glej, glej, kako krasen dan se nam obeta.«

Pri teh besedah mi je pokazal nekatere znake na morju in na nebu, po katerih je sklepal, da bo vreme lepo, ki pa o njih nisem imel niti pojma.

Skratka, en kozarček vabi drugega in priznati moram, da sem postal ta dan pravi mornar na ta način, da sem se počeno upijal. Zbogom kesanje! Zbogom dobri sklepi! Zbogom misel na povratek domov!...

Nikakor ne trdim, da se misli na vrnitev niso od časa do časa zopet vračale; toda nemudoma sem se jih iznebil. Kadar pa se jih nisem mogel tako z lahkoto otresti, tedaj sem si pomagal s kozarčki. Med temi in med tovariši sem potem obvladal te napade domotožja, kakor jih je imenoval moj skušnjavec. Čez kakih pet ali šest dni sem premagal vse težave. Nisem se zmenil več za očitke vesti, le da sem mogel zadostiti svojim željam. Tako globoko sem se padel!...

A čakala me je druga, še hujša preizkušnja. Zdelo se je, da je božja Previdnost hotela, da bi bil brez vsakega opravičila in popolnoma odgovoren za svoja dejanja, tudi če bi ob drugem, še hujšem opozorilu ne hotel odpreti oči. Žal, je bilo res takol!

Prvi brodolom.

Po šestih dneh smo pripluli do sidrišča Yarmouth. Ker je bilo morje mirno in veter nasproten, smo prepluli samo tako kratko pot, ker nismo mogli napeti jader. V tem pristanišču smo se zasedrli in ostali celih osem dni, ker je neprestano vel nasproten veter. Obenem z nami je čakalo še mnogo drugih ladij, ki so prišle iz Newcastle, ugodne prilike, da bi mogle zapluti po reki Temzi.

Namesto da bi veter ponehal, je po petih dneh postal še močnejši. Ker pa je sidrišče bilo varno in smo imeli dobra sidra, si nihče ni delal skrbi. Bili smo prepričani, da nam ne grozi nobena nevarnost. Mornarji so lenarili in se vsak po svoje zabavali. Osmi dan pa je veter postal tako močan, da je bilo treba napeti vse sile, da smo zvlili vsa jadra in jih dobro pritrdili. Okrog poldne je postalo morje silno razburkano. Začeli so se dvigati orjaški valovi, v primeri s katerimi so bili valovi zadnje nevihte le majhni valčki. Pljuskali so na ladjo s toliko silo, da smo se večkrat bali, da sidra ne bodo vzdržala, da se bo ladja izrgala in jo bodo valovi odnesli na odprto morje. Poveljnik je ukazal mornarjem, naj vržejo še po možno sidra.

Medtem se je vihar, pravi vihar, razdivjal z vsemi silami. Prvikrat sem videl na obrazih mornarjev zbeganost. Slišal sem kapitana, ki je storil vse, kar je bilo v njegovi moči, da bi rešil ladjo, kako je zašepetal, ko je šel mimo mene: »Moj Bog, pomagaj nam, ker drugače smo izgubljeni! Ves zbegan sem ždel v svoji kabini. Ne morem popisati svojega takratnega duševnega stanja, ker sem bil tako zelo prevzet od groze. Tudi se nisem kesal, kakor prvič, ker od prevelikega strahu nisem mogel niti misliti. Ko sem slišal kapitanove besede, da smo vsi zgubljeni, sem kakor blazen planil iz svoje kabine, tresoč se po vsem telesu in pogledal okrog sebe... Moj Bog! Nikdar še nisem videl tako strašnega prizora. Valovi so bili prave gore in vsake dve ali tri minute je tak val planil na našo ladjo ter pomel vse, kar je bilo na krovu. Gorje nam, če se ne bi trdno oprijemali ograje ali drugih trdnih delov ladje. Kamor koli je segal pogled, povsod je bilo opustošenje in obup. Mnogo ladij, ki so bile zadržane v naši bližini, je že bilo brez jader. Ena izmed njih, ki je bila približno eno miljo oddaljena od naše, se je že potapljala. Dve drugi je vihar odrgal in gnil brez jumborov ven, na odprto morje. Najbolje je bilo za male ladje, ki so se laže izmikale vetru in valovom. Vendar pa sta tudi dve izmed teh zdrknili na odprto morje z raztrganimi jadrji.

Proti večeru je krmar vprašal kapitana, ali se mu ne zdi potrebno, da bi odstranili sprednji jumbor. Kapitanu to ni bilo ljubo. Pristal je šele tedaj, ko so mu rekli, da je nujno potrebno, ker se bo sicer ladja pogreznila v morje. Toda ko je padel sprednji jumbor, je bil glavni jumbor preveč izpostavljen in ni kazalo drugega, kakor da so mornarji odstranili tudi tega. Tako je krov bil prost in veter ni imel več tolike moči.

Lahko si mislite, kakšen sem bil jaz, ki sem gledal vse to, a nisem imel niti pojma o življenju na morju in sem bil ves zbegan že ob prvem viharju, ki je bil v primeri s tem res samo rahel piš veta.

Skoraj ničesar se ne spominjam od tistih strašnih trenutkov. Vem samo to, da sem občutil nekako divjo jezo proti samemu sebi, ker sem tako kmalu zatajil svoje dobre sklepe. Ta jeza in groza ob pogledu na razdivjano morje sta me spravila skoraj v obup.

Toda najhujše je šele morale priti.

Vihar je bil tako strašen, da so mornarji sami izjavljali, da tako strašnega še niso doživeli. Naša ladja je sicer bila zelo trdna, toda bila je tako zelo natovorjena in valovi so jo tako premetavali, da so mornarji že nekajkrat zavpili: »Potapljamo se!«

V tej strašni uri sem videl kapitana in tudi druge, kako so pripotočili svojo dušo Bogu in čakali vsak trenutek, da jih požre morje ali pa da jih valovi odnesejo s seboj. Še strašnejše je bilo naslednja noč, ko je nek mornar odšel v spodnje prostore in se kmalu nato vrnil v vsej naglici kričeč: »Voda vdira v ladjo.«

V prvem trenutku je nastala nepopisna zmešnjava. Nato se je začel slišati kapitanov glas, ki je velel: »K črpalkam!« Tudi jaz sem stekel z ostalimi k črpalkam in napeli smo vse sile, da bi izčrpali vodo, ki je je že dosti pridrla v trup ladje skozi nevidno špranje.

Zdelo se mi je, da je vode kljub našemu prizadevanju bilo vedno več... Bum! Bum! Dva topovska strela sta zagrmela z ladje. Ker nisem vedel ničesar in se nisem navedel teh nenadnih strel, sem se tako prestrašil, da sem omedlel.

Pozneje sem izvedel, da je ukazal streljati kapitan, ker je spoznal, da se bo ladja kmalu potopila in je tako poklical druge ladje na pomoč.

V prvem trenutku so nihče ni zmenil zame, ker so vsi bili zaposleni in preveč zaskrbljeni. Šele čez nekaj časa me je opazil nek mornar. Ker sem bil popolnoma ne-giben, je mislil, da sem zaspal ali umrl. Odstranil me je s silovito brco in se spravil na delo na moje mesto.

Ta mornarska ljubeznivost me je spravila k zavesti. Dvignil sem se, a bil sem tako zmešan, da sem gledal okrog sebe, ne da bi vedel, kje sem in kaj se godi okrog mene.

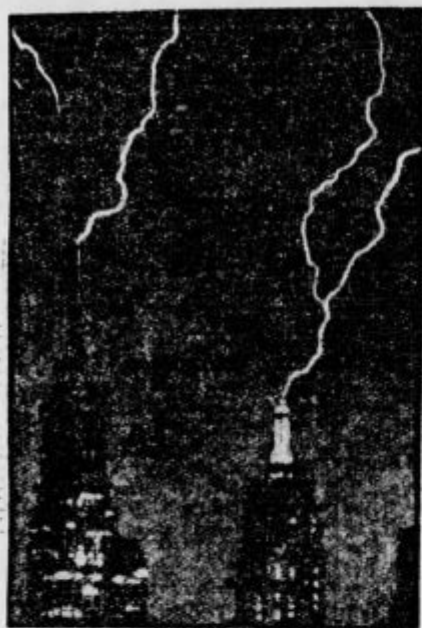
Z ladje so medtem še vedno grmeli topovski strelji. Med streli pa se je oglasilo grmenje, treskanje, hrušenje valov, bučanje vetra, ropot črpal in kričanje mornarjev. Zdelo se je kakor na sodni dan.

Končno so se vsi mornarji obrnili proti neki točki na morju in in njihovih prsi se je izvil krik, ki naj bi bil krik veselja, ki pa je bil tako divji, da se mi je v prvem trenutku zdel kakor krik skrajnega obupa in me zato navdala še večja groza. Pogledal sem tja, kamor so se upirale oči vseh tovarišev in zagledal neko temno stvar, ki se je od časa do časa prikazala na valovih in zopet izginjala. Šele čez nekaj časa sem spoznal, da je to čola, ki se nam skuša približati, ki pa ga valovi vedno znova oddašajo proč. Z vztrajnim naporom se je pogumnim mornarjem v čolnu le posrečilo, da so se nam toliko približali, da so mogli ujeti vrvi, ki so jim jo vrgli naši mornarji in se je tako mogel rešiti čola približati ladji.

Ko smo pritegnili k ladji čola, ki je bil v neprestani nevarnosti, da ga besni valovi prevrnejo, nam je kapitan velel, da naj vsi zapustimo ladjo.

(Dalje prihodnj.)

ČUDNA POTA STRELE

Udarec strele v najvišje poslopje na svetu Empire State Building v Ameriki

Strele dostikrat v svoji razposajenosti najde prav čudna pota. Tako je udarila strela v nekem kraju na Nemškem v drevo, in sicer na ta način, da je strela razširila drevo, da je izgledalo kot na kvišku odprt velik lijak. V to odprtino je padel vrh drevesa, ki je bil čisto nepoškodovan. Mnogokrat vidimo, ko strela udari v drevo, da ga popolnoma obeli, to je, da mu odtrga vse lubje proč.

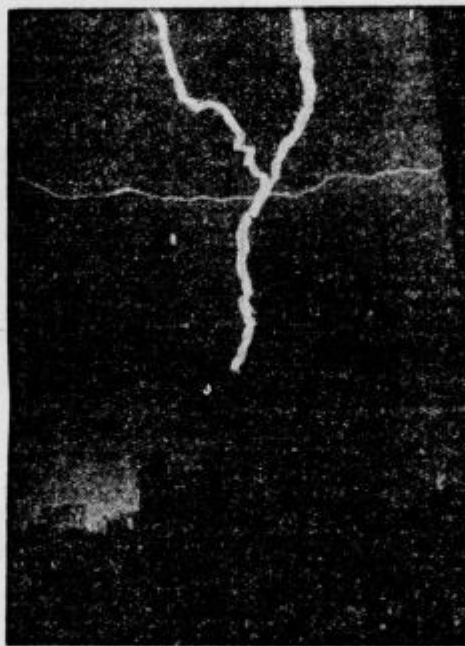
Tudi glede ljudi si dovoli strela razne zabave. Tako je udarila strela 11. avgusta 1855 na Francoskem v nekega moškega in ga popolnoma slekla. Od vse obleke ni ostalo drugega kot nekaj razcefranih cunj. Deset minut pozneje se je mož prebudil iz omotice, se začel pritoževati, da ga zebe, nato je pa začudeno vprašal, kdo ga je slekel.

Dne 25. avgusta 1879 je strela ubila majorja Mecona. Strela mu je raztrgala kapo, očgala lasne in poškodovale desno roko. Raztrgano je imel vse obleko in celo iz čevljev je bil sezut.

Čuden primer je doživel kmet Mundorf l. 1900. Ravno je oral njivo, ko ga je dohitela nevihta. Ker se je bal, je izročil delo svojemu hlapcu. V tistem hipu pa, ko je hlapec prijel za plug, je strela udarila v njegovega gospodarja. Napravila je v aluminiku za pest debelo luknjo, potem je pa skočila pri desnem ušesu dol po vratu, kjer je raztrgala ovrtnik, nato pa je strela preskočila na plug in od tam v zemljo. Mundorf, ki je bil samo nekoliko ožgan po vratu, je šel domov, kjer se je pa moral uleči radi velike oslabelosti. Pozneje si je opomogel, toda od tistega časa je izgubil vsak spomin.

Najbolj čudno je tudi, da strela mnogokrat ne poškoduje ljudi, četudi udari vanje, pač pa poškoduje predmete, ki jih imajo pri sebi, kot uro, verižico ali kaj drugega.

Pred več leti je udarila strela blizu Lipskega v nekega jezdeca. Konj je bil takoj ubit, jezdecu se pa ni zgodilo drugega, kot da si je izpahnil nogo, ko je padel s konja. Pokazalo pa se je, da mu je strela popolnoma stopila nožnico in polovico sablje.

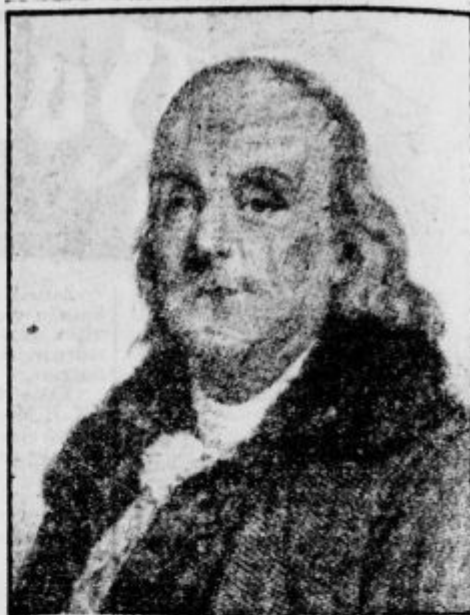

Strela je udarila v njujorški nebotičnik

Leta 1800. je udarila strela v neki dehtiški zavod v francoskem Bordeauxu, in sicer je zadela neko deklico, kateri je popolnoma stopila zlato verižico, ki jo je nosila okrog vratu. Dekle se je zopet zavedlo čez šest ur in je bilo brez vsake poškodbe. Strela pa je pustila na vratu vijugasto črto, kjer je bila prej verižica, toda tudi ta črta je čez čas izginila.

Seve, mnogokrat pa strela postane tudi usodopolna za ljudi in jih ubije na mestu. Tako se je pripetilo nekoč, da je osem kmetov sedelo ob nevihti pod hrastom in ravno jedo kosilo. Strela je udarila v hrast in ubila vseh osem oseb. Ko so jih pozneje ljudje dobili, so jih našli sedeče okrog skled, kot bi bili izklesani iz kamna. Eden je držal v roki kozarec, kot bi ga hotel nesti k ustom, drugi je držal roko proti skledi, kot bi jo hotel zagrabit, tretji je bil zopet v položaju, ko je hotel ugrizniti v kos kruha. Vsi so bili mrtvi in prav v takem položaju, kot jih je udarila strela.

Strele je električna sila največje napetosti in moči. Na svoji poti proti zemlji išče strela zanj najugodnejše vezi, to so: kovinski predmeti, visoka drevesa, hiše, dimniki, zvoniki, gorski vršaki, tudi človeške postave na ravnini, posebno če je ozemlje vlažno. Če udari strela v slab prevodnik elektrike, n. pr. v drevo, v seno ali slamo, jih razmrevari, razprši in nereditko užge. Zelezo, baker in druge kovine prevodijo elektriko običajno v zemljo, ne da bi to zadevne naprave trpele škodo.

Benjamin Franklin

Za ljudi in živali predstavlja strela veliko nevarnost. Največkrat — v 40% slučajih — povzroči strelni udar smrti, ali pa je vzrok hudih poškodb, požarov in razdejanj. Strokovnjaki so ugotovili, da od enega milijona ljudi ubije strela letno štiri prebivalce, od teh samo eno osebo v poslopju. Med 10.000 hišami strela zadene povprečno na leto samo eno, v nekaterih krajih do pet; cerkva pa dvajsetkrat več.

Kadar se bliža nevihta, je potrebno, da se izročimo čimprej v varstvo poslopju. V ravnini ne stoj med treskanjem, temveč leži — če drugače ne gre — na tla. V hribih zapusti hitro vrhove. Ne išči zaklonišča na ravnini pod osamljenim drevesom; v gozdu si izberi med nevihto nizko drevo. Ne imej pri sebi kovinskih predmetov, razno železno orodje položi daleč od sebe. Pa tudi v poslopju bodimo med divljenjem strele nad vse previdni. Ne mudimo se v bližini električne ali plinske napeljave, ob dimniku, če manj seve, ob strelni luči. Med nevihto se izpostavljanje vseh smrtni nevarnosti, če govorimo po telefonu ali poslušamo radio.

Od strele udarjenega človeka prenesimo takoj na mrazil prostor, slečimo ga, polivamo z vodo, močno drgnemo in pokličemo zdravnika. Ako poškodovanec ne diha, začnimo takoj z umetnim dihanjem in ne odjenjamo, če tudi bi bilo treba ponavljati umetno dihanje več ur.

V Nemčiji napravi strele letno do 12 milijonov mark škode; največ v podeželskih krajih, namreč do 93 odstotkov. Po mestih je torej manj škode, ker so tam boljše preskrbljeni s sodobnimi strelovodi in drugimi pripomočki.

Prvi preprosti strelovod je iznašel ameriški pisatelj in žavnik Benjamin Franklin l. 1749.

Strele v smečnici

KRALJIČEK

Ljudska povest. Podomacil France Premrl

»Tu imaš denar za pot in vožnjo. Toda ne zamujaj se — ne ostanem dolgo časa tukaj.«

»Ne, ne,« se je zasmejal škric in blazno segel po bankovcu, ki mu ga je Kraljiček ponujal; »voz, ki je dobro namazan, teče kot blisk. Ne skorajšnje pvidenje!«

Ko mu je Kraljiček še naročil, da naj o njegovem bivanju tukaj nikjer niti besedice ne omeni, je škric takoj odrihtil na pot. Lahkotno se je spustil v tek po hribu navzdol, da so mu škrici zadaj kar vihrali.

Kraljiček pa je odkorakal počasi na pobojne za berkev, kjer se je usedel na drevesni štor in venomer tuhtal sam pri sebi... Kaj se je vendar z Majdo zgodilo? Vse njeno vedenje mu je nerazumljivo. Najprej mu odpove svojo ljubezen, nato pa skozi zopet iz ljubezni do njega v ogenj in tvega svoje življenje s smrtno nevarnostjo. Kako se to ujema? Da se ga je potem, ko je tako dolgo sedel v ječi, aramovala in da se ni hotela več z njim poročiti, ko mu je še danes jasno. Toda vključ temu je bilo njeno srce, vsa njena močna ljubezen se njegova. Če bi bil to slutiti! Najbolj bridko ga peče, da je moral dobro, ljubo dekle prestati toliko trpljenja zaradi njega. Gotovo je šla Majda tudi samo zaradi njega v samostan, ker je odšel proč od nje in ji za vedno obrnil hrbet. Samo za eno leto prej bi bil moral priti, pa bi ubogo dekle morda ne naredilo tega zadnjega, nepreklicnega koraka. Sedaj je žal vse prepozno. Nesreča ga preganja od zibel do groba, in nesreča zadene tudi vse one, ki pridejo s njim v dotiko. To je in ostane pač tako. Toda nekaj hoče vendar doseči. Majda mora videti še enkrat — pa tudi če bi ne mogel spregovoriti s njo nobene besede, en samkrat jo hoče še videti, tega si ne pusti vzeti!... Ves pobit se je vrnil mladenič v gostilno. Tako žalosten kot danes je bil samo enkrat v svojem življenju, namreč oni večer, ko mu je Majda vrgla prstan nazaj.

CVIII.

Med potjo na Sveto goro je bilo več kapel, vzdanih v skalnati breg. Tu so imeli romarji navado počivati na kamnitih sedetih ali lesenih klopih in se pri tem krepači z jedili in pičkami, ki so jih s seboj prinesli; mladina pa, ki je prišla prvič na božjo pot, je odlagala v kapele lesene križce v spomin, odrasli pa so nosili svoje lastne križe Mariji na goro in škali pri Njej pomoči in zaščiti... Naslednji dan popoldne ni šlo mimo več nobenih romarjev, le Kraljiček je sedel pri zadnji kapeli pod vrhom na koncu klopi in gledal sanjavo navzdol v dolino... Kdaj se bo vrnil škric? Danes gotovo še ne. Saj je šel večeraj popoldne odšel in je došel kvečjemu do Mostu, kjer je moral prenočiti. Četudi je bil zelo uren in je prišel danes s poštnim vozom do Tolmina ter se potem zopet kmalu odpeljal nazaj, je vendar malo verjetno, da bi se vrnil še danes na Sveto goro. Morebiti pride jutri popoldne. Toda prav posebno mudilo se mu itak ne bo. Zejen mož, ki ima denar v žepu, rad obsedi pri gostilniških mizah. Tako se lahko zgodi, da pride šele pojutrnjem ali še pozneje. In on, Kraljiček, je od nestrpnega pričakovanja skoraj bolan... Ko je bil mladenič tako zatopljen v svoje misli, niti ni zazabil, da je prišla po kameniti poti počasi neka ženska in se usedla na drugi konec dolge klopi. Ki je na lahko zakašljala, se je zdrl in se ozrl na romarico od strani. Imela je še mladosten obraz, oblečena je bila v črno in na glavi je imela temnomodro ruto, izpod katere je sililo nekaj bledopavih kodrov. Kraljiček je privzdignil klubok in rekel na kratko: »Dobro dan!« Nato je obrnil oči zopet proti dolini. Čez nekaj časa je zaslišal pridrževano ihtenje in je opazil, kako drži tujka bel robec pred obličjem... To mora biti pač kaka trpeča romarica, ki je prišla Materi božji na Sveto goro svoj težki križ. A vprašati je ne sme — to bi bilo nepriključno, vsiljivo... Nenadoma je začela tujka glasno jokati. Tedaj je vstal, stopil nekaj korakov bliže in vprašal sočutno:

»Uboga žena, kaj vam pa je? Ali bi vam moral kaj pomagati?«

Zmolela je z glavo, ki jo je obrnila vstran, in z vso silo je skušala ustaviti jok. Ko se ji je to nedolžni posrečilo, ga je pogledala proseče, s plačnimi pogledi... Sveti Bog, te oglednočne oči!

Take ima samo Majda. Tudi nežno oblikovane poteze so podobne njenim, samo čudne rdečesnije lise na licih se ne ujemajo... Ko jo je tako debelo gledal, je zaklicala tujka s tožnim glasom: »Ne poznas me več! Kajne, kako strašno grda sem postala?«

»Majda,« je zavpil, ko je spoznal njen glas; »o, ti si! — Ljuba Majda!«

Viharno je segel po njenih rokah, ki so bile ledenomrzle, in jih pritisnil na svoja usta.

»Janez,« je hipala, »ali si res tako dober, da mi moreš odpustiti?«

»Ti imaš meni veliko, veliko več odpustiti kot jaz tebi,« je odgovoril.

Nato se je usedel poleg nje na klopi in nekaj časa sta molčala oba, ker sta bila preveč ganjena, da bi mogla govoriti. Po presledku je vprašal Kraljiček:

»Majda, kako prideš sem? Škric je povedal, da si šla v samostan.«

»Saj sem tudi šla,« je odvrnila, »toda poslali so me ven pred štirinajstimi dnevi, ker nisem imela redovnega poklica.«

»Bogu bodi hvala! Če bi bila ostala v samostanu, bi moral vse svoje žive dni za teboj žalovati.«

»Janez! Janez!... Ali me imaš zares še nekoliko rad, vsaj majčkeno še? Poglej, kako grda sem postala.«

Vzela je s tresočimi rokami ruto z glave. Njeni lasje niso bili več tako bujni in zlato lesketajoči, ampak veliko krajši in redkejši in so imeli predivastoplasvo, medlejšo barvo. Meroge od opeklina se ji po vratu in rokah niso toliko poznale, toda na licih so ji še precej kazile nekdanj tako ovetlo in svezli obraz.

»Majda, ti si mi še vedno najlepša na vsej božji zemlji,« je zaklical mladenič, »te majhne brazgotine si zaradi mene pretrpela in zato te imam sedaj še enkrat tako rad kot prej. Toda moraš mi tudi ti povedati, če me imaš še malo rada.«

Tedaj je zahteval in nato prisrčno zaprosila:

»Ti ljubi Janez, bodi tako dober, daj mi nazaj prstan, ki sem ti ga na Rodnah vrnila.«

»Dal ti bom novega, lepšega. Starega sem pustil na Rodnah. Srce mi ni dalo, da bi se ga dotaknil.«

Zajokala je na glas in nato rekel:

»Moj Bog, to je bil strašen dan! Škraf... Grozno sem se kesala, če pred požarom in sem se hotela vrniti k tebi in te prositi odpuščanja; toda moj neumni ponos se je temu upiral, oh, žal!«

Tu je prijel njeno roko in je rekel mirno, mehko:

»Majda, bodi tiho in ne muči se več s težkimi mislimi. Jaz imam najmanj toliko krivde kot ti... Tako sem te ljubil, da sem te kar oboževal. Taka malikovalska ljubezen je pa strašno sebična in sumljiva in brezbožna. Nič noče prenesti in če ji ne gre kaj po volji, obupa... Sdaj sva postala oba starejša in tudi pametnejša, po trpljenju je postala najina ljubezen bolj utrujena in plemenita. Majda, ljubim te danes bolj kot kdaj koli; toda ljubim te kot angela, ki je najprej božji in potem šele moj.«

»Janez, boljšega in ljubeznivejšega človeka mi pod soncem kot si ti,« je zahtevala.

»Najboljši je pač vedno Gospod Bog. Vanj hočeva zaupati, kar on stori, vse prav stori.«

Čakala je še eno besedo od njega. Ko je ni izgovoril, je vprašala plaho:

»Je li da ne greš sedaj več od mene? Kajne, Janez, da ostaneva odlej vedno skupaj?«

»To bo šele mogoče, če se bova poročila,« je odvrnil. »In za sedaj nimam žal sredstev, da bi ustanovil svoje ognjišče. Nimam drugega kot štiri tisoč goldinarjev, ki sem jih prislužil v zadnjih letih.«

»O, tu se pa motiš. Tvoja posest je veliko večja... Najprej je zemljišče poleg tvoje bivše hiše v Gorjanskem vredno najmanj osem tisoč goldinarjev; če ga daš na dražbo, bo ušlo še več. Najemnina na zemljišče, ki ga je prevzela občina, tudi nekaj znesi. In potem imaš še hranilno knjižico, ki je spravljena na sodniji in vsebuje sedem tisoč goldinarjev.«

»Za božjo voljo, Majda, ali si ob pamet?« je zaklical. »Odkod naj bi imel hranilno knjižico s tolikim denarjem? Jaz ne vem za nobenega.«

»Pa vem jaz zanj. Videla sem ga s svojimi lastnimi očmi.«

»Prevaril te je kdo.«

»Nikar ne. Sodnik ti bo pokazal, da je vse res.«

»Kdo naj bi mi pa dal tako ogromno darilo? Saj vendar ni od mojstra Jerneja?«

»Ne, od njega ni... Toda hranilna knjižica pač je. In če vse skupaj sešteješ, imaš denarja več kot dovolj, da si lahko kupiš hišo ali si daš sedizdati novo in vpelješ obrt.«

»Majda, ti mi nekaj zakrivaš. Prosim te, bodi odkrita in razodeni mi, odkod je veliko darilo.«

»To ni nikako darilo, ampak odškodnina za požar tvoje hiše, ki so ga drugi ljudje zakrivali.«

»Nič, noben drug človek nima pri požaru kake krivde... Jaz sam sem storil to dejanje — bil je velik greh, to vem že davno; sprva nisem tega tako jasno spoznal.«

»Prevaril te je kdo.«

»Jaz sem najbolj kriva, da se je zgodila nesreča, in zato smatram za strogo dolžnost, da popravim škodo. Popolnoma brez krivde tudi moj oče ni bil.«

»Kako? Kako?... Ali je mogoče? Tvoj oče da bi mi bil naklonil denar?«

»Ne on — in vendar je denar od njega... Sedaj ti pa že moram vse povedati. Moj oče me je imel zelo rad, bolj kot druge otroke, čeprav je bil zelo z menoj tu pa tam robat in strog. Ko me je zadelo veliko trpljenje in sem usihala kot bolno drevesce, mu je šlo to strašno k srcu. Moral se je pač tudi sam čutiti malo krivega. Od moje bolezni po požaru je bil vedno dober in prijazen z menoj in mi je izkazoval samo ljubezen in sočutje. In prav posebno je poskrbel zame v svoji oporoki. Določil mi je deset tisoč goldinarjev, dvakrat toliko kot sestri in bratoma. Ker sem bila odločena, da grem v samostan, sem obdržala zase tri tisoč goldinarjev kot doto za sprejem v red; drugih sedem tisoč goldinarjev sem pod tvojim imenom naložila v hranilnico in gorjanskega sodnika sem pooblastila, da ti izroči hranilno knjižico, brž ko bi se zvedelo za tvoje bivaliče ali če bi morebiti sam prišel zope v Gorjensko. Naj bi imel vsaj nekaj še od mene, čeprav bi se več ne videla.«

»Majda! Majda!« je vzkliknil ganjeno. »Te ljubim ti nikdar ne pozabim, dokler bom živel. Toda denarja ne vzame na noben način. To je tvoja lastnina.«

»Moja lastnina ni več, odkar sem ga prepisala nate. Če me imaš rad in če naj bom tvoja, moraš vzeti vse — mene samo in kar prihaja od mene.«

»Dobro. Na ta način vzamem. Brž, ko bova popolnoma pripadala eden drugemu, je itak zopet vse tvoje.«

Molčala sta nekaj časa. Nato je rekla Majda jecajoče:

»Ti — Janez — če ti je prav — bi hitro ustala svojo lastno domačijo. — Oprosti mi, da danes jaz k temu silim.«

»Veseli me, če si šila,« je odgovoril. »Kje hočeš, da bi si ustanovila svojo novo domačijo? V Gorjanskem bi se ne počutil več prav dobro.«

»Jaz še manj... Poiskala bi lahko kje drugje kak lep prostorček — pri Mostu ali v Srednjem — kjer pač ti hočeš.«

»A potem bi morala svoj domači kraj zapustiti in to bi ti bilo težko. Jaz nisem imel nikdar domovine.«

(Nadaljevanje prihodnjik.)

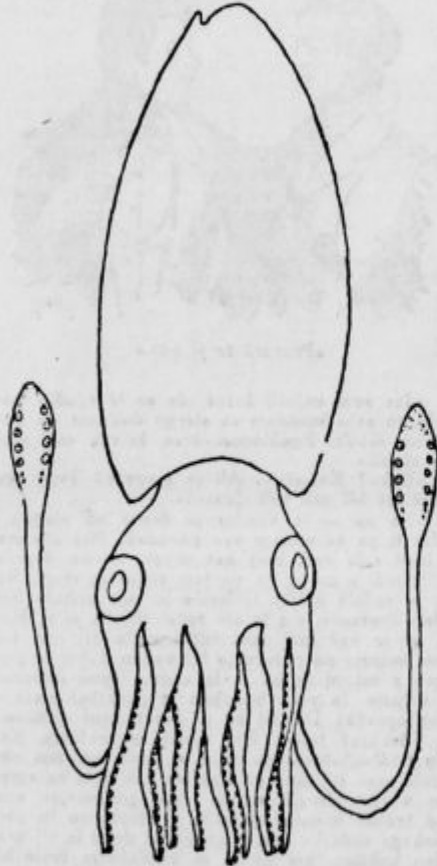
ČUDA božje narave

Glavonožci

Čudno ime, kajne! Glavonožci, glavonožci! Prav gotovo ima ta žival na glavi noge, si misliš. Če si misliš to noge podobne človeškim nogam, se motiš. Prav tako se motiš, če misliš, da tem živalim, ki jim pravimo glavonožci služijo za gibanje. Kaj pa torej? Poglejmo si, kakšen je tak glavonožec.

Ce hočemo dobiti vsaj nek pojim o glavonožcih, si ogledjmo sipa. Brez dvoma jo, dragi bralec, poznaš. Če je ne poznaš, ti pokaže slika št. 1, kakšna je prav za prav sipa.

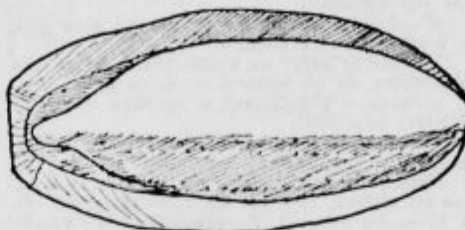
Podoba 1. nam kaže sipa.

Sipa, kakor vsi glavonožci, je morska žival. V velikih akvarijih jih moremo tudi videti, toda žal po naših mestih takih akvarijev nimamo, pač pa so v Berlinu, Hamburgu, Neaplju itd. Tudi naši rojaki ob morju jih poznajo, saj jih lovijo in prodajajo na ribjem trgu kot slaščico. Pravijo, da so jih v kakem obmorskem mestu v enem letu prodali do 100.000 kg. Menda, da so okusne, kar je važno, poceni!

Pa kaj bi modrovali o tem, rajši si žival ogledjmo. Sipas ima od trupa jasno ločeno glavo, dočim je pri nekaterih glavonožcih težko ločiti jo od trupa. Če hočemo dobiti pravo podobo sipa, jo moramo postaviti na glavo, to je z glavo navzdol. Od vrha proti glavi jo pregrinja plašč, ki mu pravimo gabanica v obliki vreče ter se pritrdi z dvema gumboma (vsaj tako sta videti sponki) k glavi. Na hrbtni strani izloča gabanica v gubi nekako ogrodje v obliki apnenčeve sipovine (rihja kost sl. 2). To lupino dajejo ptičjem, da si ob njej brusijo kljun, pa tudi zobni prašek izdelujejo iz nje.

Kar je za sipo posebnega je to, da je v koži mnogo stanic z barvilom. Kadar sipa plava mimo raznobarnih koraljčkov ali se plazi po tleh, spreminja barvo ter jo prilagodi barvi okolice. Od kod to? Sodijo, da svetlobni žarki, ki prihajajo

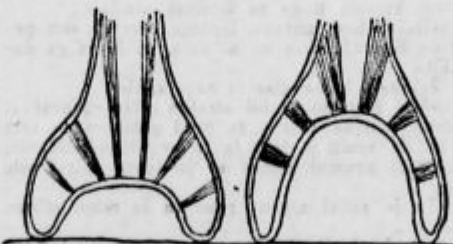
od podlage, mimo katere plava ali po katerih se sipa plazi, dražijo čutilnice in vplivajo na barvna žrnca v stanicah, ki se pregrupirajo.

Podoba 2. kaže, kakšna je približno oblika kosti ali sipovine.

Ceprav ima sipa ime glavonožec, vendar pravih nog nima; niti ene nima. Kako se torej giblje? V gabanico votlino sega lijak, ki naj bi se razvil namesto noge. V ta lijak priteka voda skozi nogi ali odprtini, ki ležita med plaščem ali gabanico ter trupom. Kadar sipa skrči gabanico in razlji zapre, brizgne voda iz livnika ter sunkoma požene žival v nasprotno smer.

Pa si misliš, kako to, da so dali sipi ime glavonožec, če niti nog nima. Res je, da sipa nima nog, vendar so ji dali to ime zato, ker ima okoli ust osem krajših lovk, in dve daljši. Te lovke so zrasle iz sprednjega roba noge (ki jo sicer ni) in imajo na znotrajni strani prisese, to je jamice, ki jih obdaja obroček. S temi se sipa pritiska na predmete in na podlogo (slika 3). Z mišicami odmakne v prisesek dno, da se razredči zrak in ker je zunanji pritisk močnejši kot notranji v priseseku, se sipa trdno drži podloge, tako, da je niti viharji ne morejo odtrgati od podloge. Z daljšimi lovkama, ki imata prisese na zunanji strani, lovi sipa plen ter ga podaja krajšim lovkam, te pa ga neso v usta.

Podoba 3.: priseseki navadne sipa; a) ko se vleče na podlogo, pa se še ne prisese, b) ko se je že priseseala.

Za usti je golt v katerem sta konhinasti čeljusti, to se pravi čeljusti sta iz podobne snovi kot lupina školjke, po obliki sta podobni obrnjene-mu papirnatemu kljunu (slika 4). Te čeljusti so tako močne, da more z njimi streti tudi rakov oklep. Z njimi pa tudi grize ne le plen, marveč se tudi brani sovražnika. Na dnu ust leži jezik, ki je po površju pokrit z zobci.

Sipa ima velike oči, ki so na zunanji podobne očem vretenčarjev. Posebna mišica približuje ali pa oddaljuje lečo od mrežnice in tako prilagajava oko razdalji predmetov. Tudi poseben organ za vonj imajo: je to za očmi ležeča jamica, v kateri je polno mišic.

Sipa leže spomladi velika jajca na bolj plitvih mestih morja. Ljudje jih poznajo pod imenom morsko grozdje.

Iz velikih morij je znan velik polip, mraška žival, o kateri so nastale cele čudovite pripovedke. Razni raziskovalci, ki so se potopili v morja, so imeli ne le priliko seznaniti se s to živaljo, marveč celo boriti se z njo. Polip ima velike lovke, ki jih ovije okrog žrve ter jo stiska in skuša zadušiti. V takem primeru ni druge pomoči kot lovke porezati. Da je žival res velika, pomislimo, da meri do 8 ali celo 10 metrov. Oči

PRAVNI NASVETI

Veljavnost osebnih izkaznic. I. K. T. Vprašate, ali si morate nabaviti novo osebno izkaznico, čeprav ste nad 50 let stari, ali bo veljala še stara, ki jo imate. — Obvezno si morajo nabaviti osebne izkaznice vse osebe moškega spola v starosti od 15 do 50 let. Za vas, ki ste nad 50 let stari, torej osebna izkaznica ni obvezna. Če pa ste jo do sedaj imeli, vam je priporočati, da zaprosite za novo, ker bodo stare osebne izkaznice od 31. avgusta t. l. povsem razveljavljene.

Odpoved stanovanja zaradi poljskih tatvin. E. G. S. V svoji hiši imate stranko, ki so jo prijeli zaradi poljskih tatvin. Vprašate, ali ji lahko odpovede stanovanje. — Po uredbi o stanovanjski zaščiti bi mogli najemniku odpovedati stanovanje, če on ali njegov rodbinski član stori kaznivo dejanje, torej tudi poljsko tatvino, na škodo najemu-dajalca, torej vašo, ali na škodo vašega rodbinskega člana.

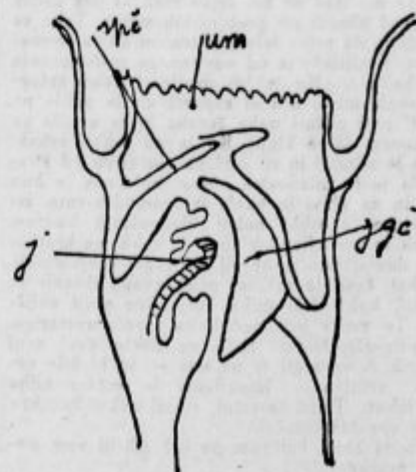
Plačevanje preživnine. S. E. V. zmoli ste, če mislite, da ste dolžni plačevati preživnino za nezakonskega otroka le do njegovega 14. leta. — Poglejte sodni odlok, s katerim se vam je plačevanje naložilo. Tam je gotovo napisano, da trajajo dolžnost plačevanja tako dolgo, dokler se otrok ne bo mogel sam preskrbovati. Težko bo pa trditi, da se otrok že z dopolnjenim 14. letom lahko sam preživlja. Izključeno seveda to ni, zlasti pri otrokih na deželi. Če pa se otrok uči kake obrti ali hodi v šolo, je razumljivo, da se še ne more sam preživljati.

Dedna pravica posvojenega otroka. S. N. G. Vprašate, ali bo otrok, ki ga nameravate posvojiti, pridobil tudi dedno pravico za dedovanje po vas in ali bo v tem primeru izgubil pravico dedovati po svojih sorodnikih. — Posvojeni otroci imajo pri zakonitem dedovanju enako pravico do dedovanja po tistem, ki jih je posvojil, kakor zakonski otroci. Pridržana jim je tudi zakonita dedna pravica do imovine, svojih pravih roditeljev in sorodnikov.

Zabranitev peš-poti. A. C. E. V. vaši vasi so nekateri posestniki zaprli peš-poti, ki so vodile preko vrtov in travnikov. Tudi preko vaše njive peš je že od nekdaj pešpot, ki bi jo radi zaprli. Vprašate, ali bi vas v tem primeru lahko kdo tožil in kako bi bilo s to pravdo. — Če brez sporazuma s tistimi, ki so upravičeni hoditi po poti, zaprete pot, vas seveda lahko tožijo. Kako bi bilo s tako pravdo, ni mogoče povedati, ker ni znano, v koliko bi tožitelji dokazali svojo upravičenost hoje po poti, ter če in v koliko služi pot v svrhu koristnejšega in udobnejšega uživanja onih zemljišč, katerih lastniki po tej poti hodijo.

so kot srednjeveliki krožnik, kljun je podoben orlovemu, ter meri do pol metra; lovke merijo več deset metrov. Seveda so tako veliki polipi redki; pač pa najdemo na obrežjih morij manjše, ki se ne spravijo nad človeka, oziroma če se mu, niso smrtno nevarne, pač pa uničujejo manjše živali.

V nekdanjih časih, ko še ni bilo človeka na zemlji, so živele najrazličnejše oblike živali in vrste glavonožcev

Podoba 4.: nam kaže, kakšno žvečalo ima sipa: um = ustna mrenica, spc = spodnja čeljust, sgc = zgorajna čeljust, j = jezik.

Iz življenja za življenje

Kako se zaslužiti

Kdo se ne spominja lepe knjige za mladino, ki pripoveduje o Gulliverjevih doživljanjih med Liliputanci? Gotovo vam je že pred očmi slika, kako pritlikavci Gulliverja zvežajo. Ko je bežal, mu tisti drobci ni mogli do živega, ko je pa spal, so ga omotali z nitmi in vrvmi brez števila, da ni mogel več vstati.

Točno tako delajo slabe navade in grde razvade z nami. Ti palčki in pritlikavci nas vežejo in spenjo, kadar ne bditno in pazimo. Ne lagane ne kradnja, ne jeza ne nerednost, ne zavist ne pijančevanje nas ne napadejo na mah z vso svojo močjo. Ne, po malem in neopazljivo se približujejo ti sovražniki človeku in ga zapletajo v svojo mrežo. Nenadoma se vzdrami, se zdrzne, pa vidi, da je ves omotan, spečega so se ga lotili in ga zaslužili. Ko se je svedel, je bil že ujet.

Tako je na primer z lažjo. Nikdo še ni postal infimicev od sinoči do danes. Ko bi to bilo tako hitro bi se dalo laganje tudi takoj odvaditi. Za tako zasluženie je treba tisoč vezi. Za popolnega sužnja je treba večini dolgih let priprave. Začenja se z malimi netočnostmi in malenkostnim pretravajanjem. Janekar postaja na poti iz šole vključ prepovedi pred izložitvami in povsod na cesti ter prodaja zisa. Pa ga areta teta in mu veli, da bi šel h kramarju menial nekaj denarja. Doma ga že hoče mali ošteti in kako kaznovati, pa se prefriganec izmaže: »Teta me je zadržala, moral sem napraviti ranjo to in ono.« Ker se ni še nikdar zlagal, mu mati veruje, a on je vesel, da je tako lahko našel sredstvo za svojo rešitev. Sedaj je bilo vsaj že kaj resnice v zagovoru, drugič pa se že zlaže vse od konca do kraja. Na primer: »Moral sem pomagati učitelju v omari popravit.« Ko bi mu takoj pokazali Gulliverjevo sliko, bi se menda že vzdramil.

Podobno je s pijančevanjem. Človek ne začne kariere pijačca z eno edino pijanostjo. Prav počasi se vadi pitja, draž alkohola ga vabi, on slabi, skušnjava ga prevzema in nekoga dne z grozo vidi, da je suženj, ker je želim po pijanci močnejša nego njegova volja in odločnost.

Da, to je peklen na zemlji. Ne bi rad, a mora: kajti navada je premagala voljo. Pa morda poročite: Čemu nam vse to pravi, saj vendar ni nevarnosti, da bi se zapilil... Ha, odkod pa veste to? Pritlikavci se ne lotijo vedno močnih ali bodečih. Nasprotno, oni si izberejo male, slabotne ljudi, ali vsaj one, ki ne bede in pazijo. Grde razvade napadejo človeka v otroški dobi. Pijanci so akoraj vsi ljudje, ki so se že otroci udajali volji želodca in užitek naba. Čutila okusa so tisti kraj, kjer se začneja podlirmilevanje in zasluževanje. Le spomnimo se na razne slaščice, vrhnje, med in drugo... Kadar koli sedemo po taki reči, bi se morali spomniti — Liliputancev. Ne pozabite, da bi želodec rnil vladal: »Jaz sem Gospod, tvoj Bog, ne smeš bogov razen mena! Zato je dobro mu včasih dati čutili malo posta, da bo vedel, da ni tako. Ravno kadar se mu česa najbolje hoče, naj — ne dobi. Le poskusite, kako sijajno se boste počutili, ko se vam bo posrečila taka mala maza nad želodcem!

Liliputanci pa nas hočejo zvezati še ob raznih priložnostih. Nekateri ljudje izgubijo moč in oblast nad seboj ravnojo pisenja. Samo z eno ali dvema na dan začnejo, pa jih pride vajo vedno več cigaret, dokler nekoč ne začutijo, da jih je tobak podjarmil in da je strast močnejša kakor njihova volja. Kačena ne more več pustiti, dasi vedo, da škodijo sebi in so drugim zavoljo njega nadežni. Dečki imajo včasih tudi kako drugo strast, ki popolnoma zasopodari nad njimi. Na primer zbiranje znamk ali razglednic. Strast jih tako prevzame, da za nemarjajo delo, da prodajajo skrivaj knjige in trošilo denar za svojo norost ter vedno brodijo po svojem zakladu kakor skopuh, ki nima smela za nič drugega na svetu. Tudi njih je posilil dreznar in ko so spali, so se jih lotili pritlikavci in si jih zaslužili. Kdor pa beži in pazi, ve za mero, ne prekorači me, in ne postaja hlapec nagonov.

NAŠI VELIKI MOŽJE

Janek Mandelc

Med naše velike može štejemo tudi prvega tiskarja v Ljubljani Janeza Mandelca.

Kje in kdaj se je ta mož rodil, nam ni znano, umri je po letu 1605. Najbrž nekje na Madžarskem. Za slovensko kulturno življenje je njegovo ime združeno z ustanovitvijo prve tiskarne v Ljubljani. Spomladi 1575 je namreč na pobudo graščaka Jurija Kiada in pisatelja Jurija Dalmatinova vložil pri deželni etanovi na Kranjskem prošnjo za ustanovitve te tiskarne. Po posredovanju vplivnih mož mu je bila končno prošnja ugodno rešena in je poleti 1575 ta tiskarna že delovala. Še jeseni istega leta je že izšla prva slovenska tiskana knjiga v Ljubljani.

V naslednjih letih se je delavnost Mandelčeve tiskarne hitro večala. Ker pa je bila tiskarna protestantska, zato je katoliški avstrijski nadvojvoda Karel kmalu zašel misli, da bi tiskarno odpravil in tiskarja izgnal iz dežele. Še leta 1580, se je Mandelc s kranjskimi deželnimi etanovi pogodil za tisk prvega slovenskega preвода svetega pisma, Dalmatinove Biblije. Tej pogodbi je tudi že priložil tiskani poskusni list. Toda vlada je tiskanje protestantskega svetega pisma v Ljubljani prepovedala. Že naslednje leto 1581, pa je v rešnici izšel ukaz, s katerim je bilo delovanje Mandelčeve tiskarne ukinjeno, tiskar pa izgnan iz dežele.

Spomladi 1582 se je Mandelc v rešnici z majhno polnino, ki so jo mu naklonili protestantski etanovi in najbrž tudi mesto Ljubljana, s svojo tiskarno imel. Poslej nam nad dvajset let ni znano ne bivanje ne delovanje Mandelčeve. Največ se je mudil na Hrvaškem in na Ogrskem pri raznih grofih in tiskal knjige po različnih mestih, nekaj časa tudi v Varaždinu.

Sad Mandelčevega dela je nad sedemdeset tiskov v slovensčini, kajkavščini, nemščini, latinščini in madžarščini. Poleg drugih so v Ljubljani izšli tile znamenitejši tiski v slovensčini: Dalmatinov del svetega pisma stare zaveze pod naslovom Jezus Sirah 1575, Koledar za leto 1576, Dalmatinov Pasijon 1576, Krelj-Jurčičeva Postila slovenska 1578, prvi del Dalmatinove Biblije 1578, Vramčeva

Kronika 1578, Bohoričev Ljubljanski začelnik a slovarčkom treh jezikov 1578, Dalmatinova knjiga Ta celi katekizmus 1579; to delo je ena izmed znamenitih protestantskih posmaric oficijelne izdaje, ki jih je vsega skupaj izšlo v dobi protestantizma pri nas šest izdaj. Dalmatinova knjiga Salomonove pripuisti 1580 in že omenjeni poskusni list za celotno Dalmatinovo sveto pismo.

Po svojem odhodu iz Ljubljane je Mandelc nastopil še okoli 51 del, med temi tri nemška, 18 latinskih, kajkavsko Vramčeva Postila in okoli 29 madžarskih knjig. Tudi pozneje je Mandelc ostal v stikih z ljubljanskimi protestanti.

Mandelčevi tiski v Ljubljani so na močnem, rumenkastobelem papirju. Njegov tisk je bil lep, enakomeren. Deloma je bila njegova tiskarna tudi v zvezi z glavno tiskarno slovenskih protestantskih pisateljev, s tako imenovanim Ungnadovim biblijskim zavodom v Urachu na Nemškem. Iz te tiskarne je v Mandelčevi tiskarni v Ljubljani deloval med drugimi tudi Lenart Mravtja, ki se je izučil tiskarske obrti v Ungnadovi tiskarni v Urachu.

Mandelc sam se je zelo zanimal za slovensko književnost protestantske dobe in včasih tudi sam prijel za pero. Najbrž je njegovo delo znamenita Genealogija. Pomembno je tudi njegovo sodelovanje pri Krelj-Jurčičevi Postili slovenski 1578. Tej knjigi je namreč Janek Mandelc napisal nemško posvetilo in tudi predgovor v nemškem jeziku.

Janek Mandelc pa ni bil samo tiskar, marveč tudi knjigotrovec. Sam je knjige tudi zalagal in z njimi trgoval. V naš pregled spada potencialnem tudi njegovo ime, ker je za vedno združeno s pomembno kulturno ustanovo na Slovenskem, s prvo tiskarno, ki je sicer delovala samo pet let, pa je vendar iz nje izšlo mnogo slovenskih tiskov. Po njegovem izgonu je ostala Ljubljana za dolgih sto let brez tiskarne.

Še nekaj zanimivih

Prvi generalni štrajk v Ameriki je bil leta 1834, in sicer v mestu Philadelphia, Pa. Ko so se tedniji nakladnici premoga borili za 19 urni delavnik, je premogovna družba najela več stavkokazov, ker se je iz simpatije tem štrajkarjem pridružio še deset drugih delavskih vrst, je bila stavka dobljena. — Znanstveniki so izračunali, da naša vročina ali toplota srednje zemlje 3000 stopinj Fahrenheit. — Games Slayter, kemik velike Owe-nove steklarne v ameriškem Toledu, Ohio, je sestavil sukanec iz stekla, ki je baje veliko boljše od navadnega sukanca ali cvirna. — Leta 1792, so bili šebliji tako dragi in redki, da je kak lastnik stare hiše boteč si graditi novo, staro zažgal in pobral iz pepela šeblje za gradnjo pri novi hiši. — Riba tuna lahko plava do 45 km na uro. — Dvojno (italijansko) knjigovodstvo, ki je še danes najbolj v rabi, je sestavil franciškan Pacioli še leta 1509. — Mostna pivovarna v češkem Plznu je največja pivovarna na svetu. Letno je pridelala od 2 do 5 milijonov hektolitrov piva. — Aluminij se raztopi pri 1218 stopinjah vročine Fahrenheit.

Prva pošta

Francosko pošto ministertvo je priredilo v svojih prostorih zgodovinsko razstavo, kjer so razstavljeni tudi prvi nabiralniki za pisma. Nosi jo grb grofa Nagina de Villageois, ki je leta 1853, kot prvi podjetnik za 40 let odkupil redno pismensko dostavo. Na glavni pošti v Parizu je prodajal posebna potrdila o plačani poštnini, bilele de port paye, ki so se nalepila na pisma in torej pomenijo najetarejše poštne znamke. Imela so vrednost 5 centimov, a so za žalost niso ohranila. Prizdila so se namreč samo z enim robom, da bi jih lahko odtrgal in uničil uradnik pri pobiranju pošte. Zato je razvidno iz uradnih spisov, da je bila odmerjena prvim nabiralnikom zelo kratka življenjska doba. Prihodnje leto so že bili odstranjeni, ker so redno spuščali noter pariški paglavci žive miši, ki so pokvarile pisma.

Naročnikom

„Quo vadis“

Ker prva izdaja romana pohaja, prosimo vse tiste, ki so se priglasiili v prednaročbi, naj denar za knjigo nakažejo do 25. avgusta, sicer jim knjige ne bomo mogli več rezervirati. Po pošti je namreč pošiljamo samo tistim, ki plačajo naprej! — »QUO VADIS« je vzbudil ogromno zanimanje pri vseh slojih naše čitajoče javnosti in žel pohvalo vse kritike. Da ustrezemo tistim, ki bi ta prelepi roman v slikah radi imeli, pa so prvi rok za naročbo zamudili, sporočamo, da sprejemamo naročila za novo izdajo knjige »QUO VADIS«

samo do 15. septembra!

Ker bo tudi to pot na razpolago le omejeno število izvodov, naročite knjigo čimprej, sicer ugetnete ostati brez nje. — »QUO VADIS« velja: mehko vezan 32 lir
za naročnike »Slov. doma« 25 lir
v polplatno vezan 45 lir
v celo platno vezan, na najboljšem papirju 85 lir

Naročila sprejema
uredništvo »Slovenskega doma«
Ljubljana, Ljudska tiskarna

SPORTNIK TOMAŽ PRIPOVEDUJE

o prvem maratonskem tekaču

Vsak narod ima svoje junaka izročilo, ki živi iz roda v rod v ljudskih bajkah in legendah. Le-te slonijo navadno na zgodovinskih dogodkih, pripisujejo pa jih znanim ali neznanim junakom, ki v spominu rodov duhovno živijo. Podobno, kakor ve vsak slovenski kmet marsikaj zanimivega povedati o kralju Matjažu ali pa n. pr. o Martinu Krpanu, pripovedujejo Grki o neznanim vojaku, ki se je udeležil bitke na Maratonem polju. Ko so namreč Grki l. 490. pred Kr. premagali Perzijce, so poslali vojaka-tekača v Atene, kjer je zaskrbljenim meščanom sporočil novico: »Veselita se, zmagali smo!«

Grški vojak, ki je prinesel veselo sporočilo, je pretekel 42 km dolgo pot. Ves čas je tako hitel, da je pritekel do mestnih vrat s poslednjimi močmi. Tam je izvršil ukaz svojega poveljnika, sporočil zmago in se zgrudil mrtev na tla. Tako pravi legenda, ki živi med Grki že več kot 2300 let. V zvezi s prvim maratonskim tekom gre iz roda v rod izročilo o veliki bitki in o vojaku, ki ga je vesela novica tako gnala na poti, da je svojo naporno nalogo opravil s poslednjimi močmi in jo plačal z življenjem. V stoletjih malodušnosti in mehkužnosti je bodrila maratonska legenda grški narod k požrtvovalnosti in močlasti. Spomin na neznane junaka ni bil pozabljen vse do dandanašnjega dne.

Ko so l. 1896. na pobudo Francozov sklenili, da bodo spet slavili olimpijske igre, so se odločili tudi za prirejanje maratonskega teka. Predlog je vzbudil med Grki veliko navdušenje. Lepo število grških mladeničev se je pripravljalo na naporno tekmovalanje v teku na 42 km. Marsikdo je sanjal o slavi, ki bi jo naj dosegel z zmago. Zlasti veliko pa je bilo Grkom na tem, da ne bi zmagali inozemski prvaki, temveč domači.

10. aprila l. 1896. je prišlo v Atenah do prvega športnega tekmovalja v maratonskem teku. V marionarnem stadionu so slavili olimpijske igre, katerih se je udeleževali tudi Francozi, Nemci, Amerikanci in drugi narodi. Toda Grkom ni bilo mar, kdo bo zmagal v metanju diska ali v skakanju v višino. Trepotali pa so za svoje maratonske tekače. Okrog 30.000 gledalcev se je zbralo v stadionu, ko se je oglasila trobena in naznanila začetek maratonskega teka. Tekalci seveda niso videli, zakaj se to odnehalo na zgodovinska tla Maratonkega polja, odkoder naj bi tekli po cestah in stezah po 42 km dolgi poti do Aten. Tam se je priglasilo 25 tekačev, skoraj samih Grkov; med njimi so bili le po en Francoz, Amerikaneec Avstraleec in Madžar.

Kot najresnejši tekmeč za prvo mesto je veljal Avstraleec Flack. Kaj kmalu se je odtrgal od jate in tekel sam naprej. Grški kmetje so ta dan odložili svoje motike in pluga ter se podali na progo, da bi gledali slovesno dirko. Zmajevali so z glavami, ko so videli tujca na prvem mestu. Flack pa ni zdržal hitrosti in je onemogel, preden je prispel do cilja. Nestrpno pričakovanje in nemir sta rasla v atletskem stadionu vsake četrt ure. Nihče se ni menil za olimpijske tekme v skokih, čeprav so postavljali svetovne rekorde. Vsi so se pomenkovali o maratonskem teku. Zdaj pa zdaj je pridrljal v stadion častnik na konju in sporočil občinstvu v kakšnem vrstnem redu se pomikajo tekači.

Dolgo časa so bila poročila za Grke neugodna. Vodil je Avstraleec Flack. Ko pa je začel Flack pešati, ga je prehitel neznani kmet iz okolice Aten. Tako so ljudje čakali v nestrpnosti in minute so potekale počasi. Tedaj pa se je oglasil topovski strel — znamenje, da se približuje prvi maratonec cilju. Iz mesta je odmevalo živahno kričanje in podžiganje. Ljudje so mahali z robel in narodnimi zastavicami. Ves prepoten in prašen je pritekel v stadion mlad kmet, Luis po imenu. Navdušenje je bilo nepopisno. Sam prestolonaslednik Konstantin in knez Jurij sta ga sprejela pred stadionskimi vratmi ter tekla z njim naprej vsak ob eni strani. Za njim so dr-

velj sodniki. Tudi grški kralj je vstal in pozdravljaj, grško ljudstvo pa je od veselja jokalo in se objemalo.

Tak sprejem je doživel prvi olimpijski zmagovalček v maratonskem teku, mlad grški kmet Luis iz atenske okolice, ki je pretekel dolgo progo v 2 urah in 58 minutah. V resnici se ni zgodilo nič važnega, nič zgodovinsko znamenitega. Spomin na legendarno slavo neznane junaka je bil, ki je ganil 50.000 glavo množico. Od onega dne naprej so poznali športniki vsega sveta srečnega Luisa, ki je bil deležen maratonske slave.

Ko so prišli grški tekmovalci 40 let pozneje k olimpijskim igram l. 1936. je bil med njimi tudi siloviti starček v narodni noši. Krepko je stopal na čelu klenih fantov, ki so hodili po njegovih stopinjah. Bil je nekdanji zmagovalček Luis. Še enkrat je bil deležen viharnega odobravanja. Toda v resnici vse to ni veljalo njemu, temveč neznani junaku, ki je l. 490. pr. Kr. naznanil zmago slavne grške vojske starega veka.

Na zadnji olimpijadi, ki sem ji tudi sam prisostvoval, pa se je zgodilo še nekaj posebnega. Med stoterimi tekači vsega sveta je zmagal nek Japonec Kitel Son po imenu. To je bil povod, da so tudi v daljni deželi vzhajajočega sonca pisali o legendi onega neznane vojščaka, ki je izdihnil potem, ko je sporočil veselo novico o zmagi.

Novo mesto

Opozorilo. Naznanjamo, da je naš potovalni zavarovalni zastopnik g. Natek Franto, Novo mesto, zapustil svojo službo pri našem zavodu. Zaradi tega nima pravice niti sklepati za naš zavod zavarovanja, niti inkasirati premij. — Slavija, zavarovalna banka.

Lepa navada

Kmečki vodja dunajske pokrajine je spomladi opozoril na stari kmečki običaj, ko so očete na dan rojstva otrok vsajali sadna drevesca in jih gojili s posebno skrbjo in ljubeznijo. Vodja je predlagal, naj se za saditev izbere javna zemljišča, vrtovi in parki. Na ta način po podan tudi poudarek, da ima država sama največjo skrb za čim številnejša rojstva.

Iz zgodovine prstnih odtisov

Ob priliki popisa tujih državljanov v Zedinjenih državah je neki zgodovinar objavil članek, v katerem trdi, da so že stari narodi spoznavali ljudi s pomočjo prstnih odtisov. Tako je za stare Kitajce dokazal, da so se posluževali prstnih odtisov, enako tudi stari Asirci. Prste so utisnili v ilovico, ki so jo nato spekli.

Križanka št. 13

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10					11			
12			13			14		
15				16		17		
18						19		
20			21	22	23			
24					25			
26	27	28		29		30	31	32
33								
34				35				
36				37		38		

Vodoravno: 1. duhovščina, 10. jata, 11. slovenski cerkveni zgodovinar, 12. del voza, 14. francoski naziv izza okupacije, 15. povesmo slame, 16. moštvo (tujka), 18. trava, 19. venec, 20. posoda, 22. turški predsednik republike, 24. rano-celnik, 25. plevel, 26. izraz pri kartah, 29. hrib pri Beogradu, 33. imenovalnik (tujka), 34. junak iz Gotovčeve opere, 35. mesenijska vladarica, 36. vladar, 37. srbsko moško ime, 38. ptica roparica.

Navpično: 1. del sobe, 2. Cankarjeva zbirka pesmi, 3. plazilec, 4. pesnitev, 5. otroško moško ime, 6. Odisjeva domovina, 7. žumenje, 8. lo-banja, 9. razstrelivo, 13. indijska politična osebnost, 17. špansko žensko ime, 20. prebivalec Španije, 21. znamenita božja pot, 22. prebivalec Irana, 23. mesto v Italiji, 27. žensko ime, 28. uboj, 30. grška sveta gora, 31. naslov Jurčičeve zgodbe, 32. pripadnik izumrlega naroda.

REŠITEV KRIŽANKE ŠT. 12.

Vodoravno: 1. slovenske večernice, 10. leto, 11. teran, 12. idila, 13. Rada, 14. koleno, 16. kič, 17. Atika, 19. Nola, 20. rojak, 22. opoj, 23. likar, 24. tresk, 27. zlod, 30. teren, 31. lokev, 32. gora, 34. ikona, 35. otep, 36. glej 1. vodoravno.

Navpično: 1. slikar, 2. led, 3. Ottilija, 4. volek, 5. etan, 6. Neron, 7. srakopar, 8. kadilo, 9. enačaj, 15. otok, 18. akt, 21. Ardene, 22. Oregona, 23. izliv, 25. serec, 26. Knap, 28. Loke, 29. oko, 30. tvar, 33. Oti.

Lanišče in laneno predivo

kupuje ali zamenjuje
za svoje izdelke tovarna

Motvoz in platno d. Grosuplje

Lanišče in predivo pošljite po železnici v Grosuplje